

СЛОВО

Без мови немає нації!

Протівми

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ТИЖНЕВИК

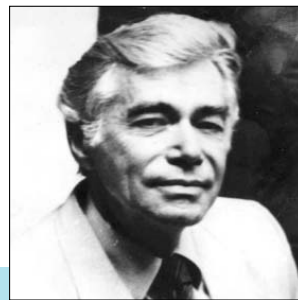
23 (608), 9—15 червня 2011

Фото Миколи Цимбалюка

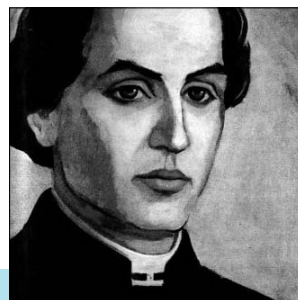
Учителька з Донецчини Людмила Миколаївна Скуратович на акції біля Київради.
Схід України — проти закриття шкіл та інших табачникових "ініціатив"

АКАДЕМІК МЕДИЦИНИ
ЛЮБОМИР ПИРІГ
ПРО
МОВУ

4

РІК МАРКІЯНА
ШАШКЕВИЧА

6–7

РЕДАКЦІЯ "СП"
ЗБЛИЗЬКА

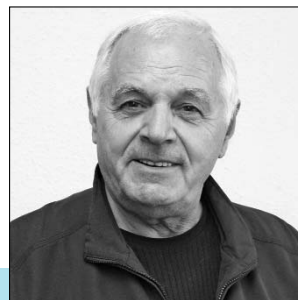
8–9

ДО 70-РІЧЧЯ
ІВАНА МИКОЛАЙЧУКА

10–12

ЮРІЙ ІЛЛЕНКО:
"ПОЧАТИ СПОЧАТКУ"

13

ЩО НАМ «КАЗУС ТАБАЧНИКА»?!

● ЛИСТ ЧИТАЧА ДО ДРУКУ!

Володимир ФЕРЕНЦ,
м. Івано-Франківськ

Насправді ніякого особливого "казусу Табачника" не існує, а є феномен постійно однакової реакції на подібних персонажів, які завжди траплялись в українській історії. Ніколи не переводяться за мовники на розумне, системне та безжальне викорінення вільного українського духу. Якщо екстраполювати цю ситуацію на часи колонізації Північної Америки, то промови тогочасного міністра освіти про благо їхньої освіти для культури апачів напевно були схожі на заяви та інтерв'ю Дмитра Табачника. Все ніби й для покращання якості освіти аборигенів, але з особливим пієтетом до мови багатокішних колонізаторів і жодного слова про гарантований державою захист державної мови. Слухаючи його інтерв'ю на радіо "Ехо Москви" хтось із російських слухачів із захопленням упізнав у ньому природженого міністра освіти Росії: "Это что, был отчет украинского министра о проделанной работе? Так такое, кажись, в Кремле надо говорить или на Лубянке, а не на "Эхе"!". Повний діагноз казусу Табачника можна знайти в розумній і дуже влучній статті відомого журналіста Окари "Дмитрій Владимирович Табачник. Welcome to Russia!" (УНІАН). Уже відшуміли гучні й театралізовані антитабачницькі акції, після яких талант замовного борця з націоналізмом українців в Україні ще більше розцвів і набрав сили.

На жаль, не було очікуваних серйозних правозахисних дій із боку нашої розумної і патріотичної еліти. Не думаймо, що в нас немає умільців, здатних володіти правом, здатних чітко описати склад злочину міністра. Цей "склад злочину" кожен простий українець інтуїтивно відчуває. Звісно, правова наука на службі влади тут же доведе, що ніякого злочину перед українцями немає і згаданий міністр ще й заслуговує подяки за прогресивні новачки, демонструє таку глибину патріотизму, якої не мають жодні націоналісти. Те, що професійна правнича думка не поспішає стати на захист самобутності українців і 10-ї статті Конституції, не пробує штурмувати своїми поданнями так звані "корумповані українські суди", означає лиш те, що у світі дух колоніалізму залишився тим самим, яким він був ще в часи підкорення аборигенів Америки і чорного рабства. Ті одіозні особи, які нахабно зросійшують унікальний світ українців — злі примари сну розімілілої, сонно окраденої, обережної і ще не осмілілої на волі нації. Українцям не треба спати, бо лихо ніколи не спить. Будьмо чесними перед собою — колоніальний російський дух за останні 20 років так і не вийшов з України, його можна лише вигнати й вирвати з нашого простого життя як бур'ян.

Дух імперії живе, поки ми від нього захищаємося, тому він провокує нас на емоції і живиться нашими нервами. А найкращий захист не політичний, а особистий і він у руках кожного українця — треба жити так, ніби немає ніякого табач-

ника, тисяч платних "інтернет-тролів", смертельно шкідливого телебачення, продажних політиків і фальшивих рятівників нації. Не просто ігнорувати, а вимагати того, що потрібно вільному українцеві, творити і підтримувати навколо себе український світ! Це і є боротьба за власну сферу існування і розвитку. Невже Дмитро Табачник в епоху Інтернету може зробити щось проти національного самосвідомлення української молоді? Потуги адептів проросійськості, поденників "русского міра" шумно "відробляють" непогане чуже фінансування. Найбільший ефект, який їм зараховується, це марнування нашого часу на дискусії, відволікання на некультурні дрібниці й провокації з метою завадити нашій системній, точній і невідворотній національній реакції. Хто розумний, а серед українців таких дуже багато, завжди знайде правильне, виважене слово і дію. Остання теза рівнозначна гаслу "Україна понад усе!", але не на прапорах політиків, а на практиці. З розумінням сили і правди. Ми повинні навчитись ухвалювати єдині загальнонаціональні рішення й одностайно їх виконувати, не відволікаючись на голоси збоку. Якщо в цей момент трапиться нам поперек дороги щось табачниківське чи щось харизматичне і збанкрутіле, воно буде зметене з дороги і нація піде далі, бо треба йти, бути українцями, сильними в собі щодня.

Продовження теми
читайте на стор. 3

“М. Шашкевич зазначав, що питання азбуки, крім чисто літературного, має і політичне значення”.

Музей-садиба Маркіяна Шашкевича в с. Підлисся

Петро СІКОРСЬКИЙ, президент ЛКТ “Рідна школа”, доктор педагогічних наук, професор

1829 року Маркіян Шашкевич почав навчатися у Львівському університеті на філософських студіях і одночасно став слухачем Львівської духовної семінарії. Приміщення семінарії були вологими й темними, там часто спалахували епідемії. Керівництво семінарії послуговувалося доносами, забороняло семінаристам читати книги, які були небезпечні для тодішньої держави, зокрема львівські часописи. У вогких мурах семінарії здоров'я Маркіяна було підірване. Дев'ятнадцятирічним юнаком Маркіяна виключили із семінарії за те, що повернувся з міста до бурси із запізненням. Батько, парох із села Княжого, одразу зрікся сина, залишивши його без засобів для існування. Не дав пропасти Маркіянові материн брат, дядько Захар Авди́ковський, що керував у Львові “Будинком убогих”. Маркіян вчив дітей, допомагав дядькові у веденні документації, вивчав слов'янські мови, студіював давні хроніки, багато часу проводив у бібліотеці Осолінських. Тут він знайомиться з першим виданням “Слова о полку Ігоревім” та його перекладами російською, чеською, польською мовами, робить перший український переклад видатної пам'ятки.

У жовтні 1833 р. М. Шашкевича поновлено в семінарії, де він згуртовує навколо себе прогресивну молодь. У Львівській духовній семінарії (1833—1837) М. Шашкевич створює гурток “Руська Трійця” разом із І. Вагилевичем і Я. Головацьким. Творці гуртка прийняли давні слов'янські імена — Маркіян Шашкевич (Руслан), Іван Вагилевич (Далибор), Яків Головацький (Ярослав). Вони багато мандрують по селах, збирають і записують народні пісні, повір'я та приповідки, вивчають народний побут, збагачують свої знання з народної мови.

Основним завданням “Руської Трійці” було “вправлятися в слов'янській і руській мовах, вводити в руських колах розмовну руську мову, піднімати дух народний, просвіщати народ і, протистоячи полонізму, воскресити руську писемність в Галичині” (Лит. сб. — Львів, 1885. — Вип.1/3. — С. 11). Це завдання потрібно було виконувати у важких умовах австро-цісарського монархізму, коли на західноукраїнських землях не було жодної української школи, установи, книги чи газети. Тому прогресивна українська молодь “Руської

Трійці” чинила великий подвиг, добре усвідомлюючи, що будуть політичні переслідування, репресії, важке життя.

Для проби сил гуртківці зібрали перший збірник “Син Русі” (1833), який не планували для друку. Тут були оригінальні поезії та один переклад з Анакреонта. У вірші М. Шашкевича “Слово до читателів руського язика” звучить ідея об'єднання українців у боротьбі проти визискувачів:

Разом, разом, хто сил має,
Гонить з Русі мраки тьмаві!

Другий збірник “Зоря” (1834) планувалося видати, однак його не пропустила цензура, рукопис зник. У ньому містився нарис про гетьмана Б. Хмельницького, народні пісні, твори гуртківців тощо.

Авторів збірника переслідували, Я. Головацький змушений був продовжувати освіту у Кошиці і в Пешті.

Завдяки великій наполегливості і волі М. Шашкевича та його побратимів вдалося надрукувати третій збірник “Русалка Дністрова” у Будимі (Угорщина) — 1000 прим. У “Русалці Дністровій” чотири розділи: “Пісні народні”, “Складання”, “Переводи” і “Старина”. Основні ідеї “Русалки Дністрової” — єдність українського народу (Наддніпрянщини і Наддніпрянщини), протест проти австрійського гніту, заклик любити рідну мову. На жаль, усі 800 прим. “Русалки Дністрової”, які серб Г. Петрович вислав до Львова, були “арештовані”, однак дивом збережені окремі примірники були звільнені з-під “арешту” в революційні дні 1848 р. Решта, певно 200 примірників, “пішли в люди”.

М. Шашкевич опублікував у “Русалці Дністровій” кілька своїх творів: “Предеслів'я” (до збірки), “Згадка”, “Погоня”, “Розлука”, “Туга за милою”, “Сумрак вечірній”, “Олена”, “Старина”, “Руське весілля, описане через І. Лозинського в Перемишлі”.

“Русалка Дністрова” — перша у галицькому краї книжка, написана українською народною мовою і “цивільним” шрифтом; вона, за висловом І. Франка, “вдаряла своєю світськістю по літературно-церковному авторитету, всеслов'янськими ідеями — по шовінізму і волелюбними мотивами — по національному гніту” і “була свого часу явищем наскрізь революційним”. “Русалка

ДУХОВНИЙ ПРЕДТЕЧА І

Маркіян Семенович ШАШКЕВИЧ народився 6 листопада 1811 р. у с. Підлисся на Золочівщині у сім'ї священика, всього у сім'ї Шашкевича виховувалися шість синів і три дочки. Початкову освіту М. Шашкевич здобув у дяка з Білого Каменя, а також в окружній школі м. Золочева (1821). Продовжував навчання у Львівській домініканській гімназії та Бережанській шестикласній гімназії. Навчання у гімназіях велося німецькою та латинською мовами авторитарними методами. Учнів, які розмовляли народною мовою, записували у спеціальну книгу. Потім цю книгу вішали “винному” на груди і він носив її доти, поки інший учень не заговорить українською мовою.

Шкільні роки зародили в Маркіяновій волелюбній душі протест проти монархічної сваволі й національної асиміляції українського народу. Світогляд М. Шашкевича формувався у важкий для Галичини час — роки панщини, народної нужди і селянських протестів.

Дністрова” заклала початок нового, народного письменства в Галичині, яку колонізатори віками намагалися онімечити, полонізувати — назавжди відокремити від Наддніпрянської України.

Створена у Львові “Русалка Дністрова” виходила сім разів. Вдруге “Русалка Дністрова” вийшла 1910 року у Тернополі стараннями Й. Застирця — священика, педагога і письменника (він у 1915 р. висував кандидатуру І. Франка на здобуття Нобелівської премії).

Третє видання “Русалки Дністрової” (10 000 прим.) з'явилося в Києві 1950 р. завдяки літературознавцеві О. Засенку.

Четверте видання “Русалки Дністрової” (1000 прим.) побачило світ у Філадельфії (США) 1961 року — з нагоди 150-річчя від дня народження М. Шашкевича. Наймасовішим (25 000 прим.) стало п'яте — київське — видання “Русалки Дністрової” 1972 року.

1987 року (до 150-річчя альманаху) в Києві у видавництві “Дніпро” з'явилося шосте видання “Русалки Дністрової” (14 000 прим.).

Цього ж року стараннями видатного шашкевичезнавця, професора М. Марунчака у Вінніпезі (Канада) вийшло сьоме (останнє) видання “Русалки...”.

Чи дочекаємося в незалежній Україні восьмого видання “Русалки...”? І це кінце потрібного було б зробити — видати “Русалку...” у Львові з нагоди 200-річчя від дня народження М. Шашке-

вича та 20-річчя незалежності України.

“Руська Трійця” докладала великих зусиль у боротьбі за мову, алфавіт і правопис, що мало не лише освітнє, а й політичне значення.

1836 року в Перемишлі була опублікована перша науково-популярна брошура “Азбука і abecadlo”, у якій М. Шашкевич рішуче виступив проти намагань запровадити до “руського письма в Галичині польський алфавіт (“латинку”).

Автором відповідного проекту був Й. Лозинський, який 1834 року у львівських “Розмаїтостях” надрукував свою статтю “Про запровадження польського абцадла у письменництво руське”. На основі фонетичних доказів Й. Лозинський обгрунтовував, що поширенню української мови сприятиме латинський алфавіт, який знають у усьому світі. У брошурі “Азбука і абцадло” М. Шашкевич зазначав, що питання азбуки, крім чисто літературного, має і політичне значення. Він орієнтував галичан на руську азбуку — на письмо, яким творили українську літературу наддніпрянські письменники. За словами Я. Головацького, — “Коли б в 30-х роках прийняли польське абцадло — пропала б руська індивідуальна народність, пропав би руський дух і з Галицької Руси зробилась би друга Холмщина” (Горак Р. Д. Задля празника. У сутінках... — С. 287—288).

Захистивши кирилицю і висунувши вимогу про запровадження в Галичині “цивільного” шрифту, М. Шашкевич сприяв збереженню української мови та розвитку національної освіти в майбутньому, а також об'єднанню Галичини з Наддніпрянською Україною.

М. Шашкевичу належить і перша українська “Читанка” для дітей і введення терміна “читанка”. Написана 1836 року, вона побачила світ лише 1850-го та все ж послужила кільком поколінням. “Читанка” написана народною, зрозумілою для маленьких дітей мовою, з дотриманням принципів доступності у навчанні. За словами М. Шашкевича, “цей підручник веде ступенево дітей за ручку від сучасності до майбутнього, від їх хати у широкий світ” (Петраш О. “Руська Трійця”. — К., 1986. — с. 79).

Влітку 1837 р. М. Шашкевич закінчив теологічні студії і мав можливість зали-

шитися на службі в консисторії, але душою прагнув жити простим земним життям, пізнати його із середини.

Непокірного М. Шашкевича консисторія скеровує на священницьку службу у найглухіше села Галичини — Гумніська (1838 — 4 місяці), Нестаничі (16.11.1838 — 22.04.1841), Новосілки (0.5 1841 — 7.11.1843). Доводилося працювати в нелегких умовах: “Мочариста місцевість, помешкання, що не мало відремонтованих вікон, печі та підлоги небезпечні для грудної недуги”, — писав М. Шашкевич. Однак і в таких умовах М. Шашкевич ділився “посліднім своїм грошом” з убогими парафіянами.

Природа наділила М. Шашкевича широкими творчими здібностями. Його цікавили поезія і проза, наукова публіцистика і переклади, історія і мовознавство, фольклор та етнографія. Написані релігійні “Псалми Русланові”, ліричні вірші (“До милої”, “Туга за минулим”, “Думка”), вірші патріотичного характеру (“Голос Галичан”, “Руська мова”, “Дайте руки”, “Слово до читателів руського язика”, “Побратим”, “Лиха доля” та ін.), а також інші твори (“Безрідний” “Опихане, пане?”, “Бандуристи”, “Побратимові”, “Веснівка” та ін.) вказують на його непересічний поетичний талант, який започаткував відродження української літератури в Галичині.

Крім того, М. Шашкевич написав “Історію навернення слов'ян на Христову віру”, праці “О запорожцях і їх Січі”, “Хмельницького обступлення Львова”, “О. Наливайку”, “Болеслав Кривоустий”, “Ярослав” та ін., а також переклав Євангеліє св. Йоана і св. Матея, оповідання “Олена”, “Плач Ярославни” з “Слова о полку Ігоревім”, “Краледворського рукопису” та ін. М. Шашкевич залишив після себе цінну рукописну спадщину. У відділі рукописів Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника НАН України зберігається архів письменника, в якому — оригінали поезій “Туга”, “Вірна”, “Син любимому отцу”, “Місяченько круглолиций закрився хмарою”, “До ***...”, “Думка”, “Безрідний”, фрагменти окремих поезій та нотатки до них (всього 75 одиниць).

Пам'ятник Маркіяну Шашкевичу в с. Підлисся

ПРОЛОГ НАЦІОНАЛЬНОГО ВІДРОДЖЕННЯ

В лютому 1838 р. М. Шашкевич одружився з Юлією Крушинською (як писали газети, найвродливішою жінкою в Галичині) з с. Деревня Жовківського повіту, яка розділила гірку долю свого чоловіка, смерть першої дитини і турботи про сина Володимира. Юлії о. Маркіян присвятив один із найліричніших віршів:

*Чи знаєш, серце,
чим є твій цілунок? —
То крапелька для грудей
страждених,
Для бджілки — цвіту
запахуючий трунок,
Солодка розкіш неба —
для блаженних!*

Син Володимир народився 7 квітня 1839 р. в с. Нестаничі, закінчив Львівський і Віденський університети. Заснував, редагував і видавав літературні часописи “Вечерниці” (1862—1863), “Русалка” (1866); водночас пише оповідання, п’єси, публіцистику, перекладає Гейне. 1863 року публікує поетичну збірку “Зільник”. Популярні композитори М. Вербицький і В. Матюк його вірші кладуть на музику.

Володимир шанобливо ставився до свого батька, збирав і зберігав матеріали про нього, присвятив йому вірша:

*“Батьку рідний, соколоньку,
Ти руський співаче!
Та чи чуєш, яку ворон
Пісню тобі криче?”*

*.....
Батьку рідний, хоть раз бо ще
Глянь з-поза могили!
Хоч раз зведи головоньку,
Хоч раз обізвися,
Щоб від голосу твого
Вороги тряслися!*

Великим джерелом, з якого Володимир черпав і сили, і натхнення, була творчість Т. Шевченка, якому він присвятив такі рядки:

*Не втішні сльози се сіяють,
Не гордий усміх на лицях;
Се діти батька поминають,
Що наче в бою за них ляг.
Поліг за волю України,
Стояв за правду і за нас...
І до самої домовини
Боровсь великий наш Тарас.*

І. Франко високо цінував поетичний талант В. Шашкевича, зазначаючи, що “Володимир Шашкевич як поет виявив дуже гарний і симпатичний талант, гідний стати обік батька, але життя його склалося так, що не дозволило йому розвинути той талант, як можна було надіятися” (Франко І. збір. творів: у 50 т. К., 1984. — Т.41. — С. 318). Помер Володимир 1885 року, похований там, де і батько в одній могилі на Личаківському кладовищі.

Багато родичів і нащадків М. Шашкевича прислужились українській справі, брали активну участь у національно-визвольних змаганнях. У його роду були письменники, священники, генерали, сотники УГА, діячі ОУН і УПА, адвокати і вчителі. Особливо слід відзначити Богуслава Шашкевича, внука Маркіянового брата Миколи. Богуслав проявив себе хоробрим офіцером у роки Першої світової війни, прославився в боях у Чортківській дефензиві, за що був відзначений диктатором Є. Петрушевичем, прикривав відхід Україн-

РУСАЛКА ДНІСТРОВАЯ.

Authentische Volks-Lieder.

У БУДИМЬ
Піснями Корол. Всеучаща Пемтанського.
1837.

ської Галицької Армії за Збруч, брав участь у запеклих боях у Великій Україні. (Шкраб’юк П. Три покоління роду Шашкевичів в українських визвольних змаганнях. Шашкевичіана. Вип. 1—2. Львів — Броди — Вінніпег, 1996. — С. 194—199).

Останні роки свого життя М. Шашкевич тяжко хворів на сухоти, осліп і оглух на 32 році життя і помер 7 червня 1843 р. у с. Новосілки, де був похований у чужому гробівці (владик Винницьких).

Величезний внесок М. Шашкевича у національний та літературний поступ Галичини можна лаконічно висловити такими висновками:

— Він перший почав проповідувати народною мовою в церкві (спочатку у духовній семінарії, 22.02.1830 р. у соборі св. Юра у Львові);

— у своїх творах звернувся до княжої доби, до козацьких часів;

— проголосив ідею єднання слов’янських народів, єдності українського народу (Наддністрянської і Наддніпрянської частин України), української соборності, вказавши, що ми окремий народ, одне живе тіло, одна велика душа;

— написав читанку і дав правопис;

— в українській літературі написав сонет;

— організував та об’єднав прогресивну українську інтелігенцію в гурток “Руська трійця” і спрямував його діяльність на жертвну національно-патріотичну працю.

— був натхненником і організатором видання “Русалки Дністрової” — першої книжки в Галичині народною мовою.

Українці свято шанують пам’ять про величну постать Маркіяна Шашкевича, — духовного предтечі і натхненника національного пробудження на Придністрянщині.

1 листопада 1893 року з ініціативи Товариства “Просвіта” у Кам’янці-Струмиловій (очолив оргкомітет О. Огоновський) відбулося перепоховання М.

Шашкевича на Личаківському кладовищі у Львові (у зв’язку з 50-річчям смерті поета). 1906 року встановлено надгробний пам’ятник М. Шашкевичу (скульптор Г. Пер’є).

У жовтні 1911 р. (з ініціативи Д. Танячкєвича) в с. Підлиссі, на Білій Горі за народні кошти встановлено велетенський пам’ятник-хрест (висота хреста 18 м, постаменту — 8 м, архітектор А. Лушпинський). Відтоді проводяться щорічні масові походи на Білу Гору, до пам’ятника М. Шашкевичу.

У листопаді 1961 р. Львівський державний університет ім. І. Франка (ректор Є. Лазаренко) урочисто відзначав 150-річчя від дня народження М. Шашкевича. На ювілей П. Загребельний зазначив: “Якби не маленький томик М. Шашкевича, українська література, мабуть, не мала б тритомника В. Стефаніка і стотомника І. Франка...” (Шашкевичіана. Вип. 3—4. Львів—Вінніпег, 2000. — С. 602).

1961 року при сільській бібліотеці в с. Підлиссі відкрито кімнату-музей М. Шашкевича, вста-

новлено пам’ятний камінь у “Маркіяновій сосниці”, де стояв будинок, у якому народився поет.

1962 року у с. Підлиссі відкрито пам’ятник М. Шашкевичу (скульптор Д. Кривавич, архітектор Р. Палюх).

23 листопада 1986 р. (175 років від дня народження М. Шашкевича) у с. Підлиссі відкрито музей-садибу, а посеред її двору — погруддя М. Шашкевича. На території музею є оспіваний поетом колодаз, розлогі старезні дуби, залишки саду. Виступаючи на урочистостях голова Всеукраїнського ювілейного комітету Олесь Гончар, сказав: “Ніколи не заросте стежина до Маркіяна Шашкевича. Слава його стала справді всенародною...”

У 1989 р. у Львові в реставрованій дзвіниці Святодухівської церкви відкрито Музей “Русалки Дністрової” і встановлено пам’ят-

Камертон Маркіяна Шашкевича

ник М. Шашкевичу (скульптори Д. Кривавич і М. Посікіра; архітектори В. Дубина і М. Федик).

9 жовтня 1988 р. у с. Нестаничі відкрито символічний камінь на церковному подвір’ї з написом, що на цьому місці буде встановлено пам’ятник М. Шашкевичу.

До речі, у цьому селі був священником й І. Вагилевич (грудень 1846 — серпень 1848).

2 грудня 1993 р. у с. Нестаничі було відкрито пам’ятник М. Шашкевичу (скульптори Я. Мотика (Львів) і В. Шишов (Київ), архітектор М. Матвій).

Центральна частина експозиції музею-садиби — альманах “Русалка Дністрова”

Нині громадськість району і області (Львівське крайове товариство “Рідна школа”, “Просвіта”, Союз українців та ін.) докладають максимальних зусиль, щоб у с. Нестаничі у плебанії, що біля пам’ятника, відкрити музей-садибу. Хочуть, щоб і святкування 200-річчя від дня народження М. Шашкевича, і створення та відкриття музею-садиби стали всеукраїнськими, а музей заснувати за народні кошти. З цією метою ЛКТ “Рідна школа” звернулося до Президента України, Прем’єр-міністра, голови Верховної Ради, народних депутатів, управлінь освіти і науки усіх областей, відомих і багатих людей, підприємств і установ, щоб кожен суціль в Україні пожертвував для цього власні кошти і тим самим конкретними ділами сповняти заклик М. Шашкевича до єднання Сходу і Заходу України.

На жаль, поки що отримали відповіді лише від народних депутатів України М. Четєтова і М. Катєринчука, які замість того, щоб пожертвувати власні кошти, переадресували наше прохання в облдержадміністрацію.

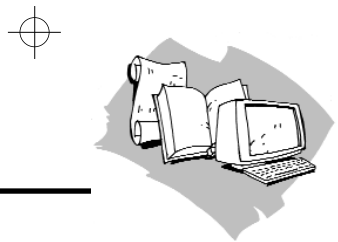
Прикро, що досі немає ні указу Президента України, ні постанови Уряду чи Верховної Ради щодо всеукраїнського святкування 200-річчя від дня народження М. Шашкевича. Невідомо, чи створений із цього приводу Всеукраїнський організаційний комітет та хто його очолює. А часу залишається дуже мало. Варто ще раз можновладцям нагадати, що 1986 року 175-річчя від дня народження М. Шашкевича святкувалося на всеукраїнському рівні, а Всеукраїнський оргкомітет очолював О. Гончар. І хочеться запитати: “Невже в незалежній Україні менше України, ніж в СРСР?”

Силами громадськості на сьогодні зібрано близько 100 тис. грн, будівельні роботи у с. Нестаничі розпочнуться у квітні. Запрошуємо всіх, хто не байдужий до своїх великих українців, до української історії, пожертвувати по-сильні кошти для створення музею-садиби М. Шашкевича у с. Нестаничі Радехівського району Львівської області. Гроші перераховувати на спеціальний рахунок: №26008318026 в АТ Райффайзенбанк “Аваль”, МФО 380805 ЕДРПОУ 36736940 за адресою: м. Радехів, вул. А. Шептицького, 2, Благодійний фонд імені М. Шашкевича.

Прізвища усіх благодійників будуть занесені у спеціальну книгу музею-садиби.

Крім того, громадськість організовує Міжнародні Шашкевичівські читання, які відбулися 6—7 червня у с. Вузлове — Нестаничі, готується до видання книга “М. Шашкевич і Радехівщина”, книга віршів про М. Шашкевича, альбом малюнків “Слідами М. Шашкевича” і, звичайно, 6 листопада — велелюдне святкування 200-річчя від дня народження М. Шашкевича.

*Разом, разом, хто сил має,
Гонім з Русі мраки тьмаві!*

6 травня 2011 року, в День журналіста, ми, трудовий колектив тижневика “Слово Просвіти”, звертаємося до Вас, наші дорогі читачі, з найвідвертішим і найсокровеннішим. Як кожен із нас прийшов до вибору журналістської професії? Як розуміє служіння словом і служіння слову? Чому працює саме в “Слові Просвіти”?

Сподіваємося, що Вас зацікавлять наші думки, почуття, наміри і Ви відгукнетеся із відповіддю на питання: якими нас бачите? Яким має бути наше видання? Чи залишитеся з нами на друге півріччя й далі? Словом — чекаємо Ваших думок, побажань, критичних зауважень і доброго слова.

3 повагою

Словопросвітiani

Петро АНТОНЕНКО: «ЦЕ — ЛЮДСЬКЕ СПІЛКУВАННЯ»

Для мене журналістика, преса — насамперед, людське спілкування. У двох аспектах. Перше — спілкування журналіста з читачами, друге — спілкування самих читачів між собою. В цьому сенсі бачу пресу, газету, як добрий затишний дім. Врешті, нагадаю слова одного зі своїх улюблених письменників Екзюпері: “Найвища розкіш — людське спілкування”.

Завдячуючи журналістиці, я мав змогу за десятиліття роботи в пресі зустрічатися з багатьма цікавими людьми у нас і за кордоном, об’їздити не лише мою рідну Чернігівщину, а й побувати в Прибалтиці, Білорусі, дуже багато поїздити моєю улюбленою Польщею, побувати в США.

Потім до журналістики, преси, слова завдячую своїм батькам. Батько — простий кол-

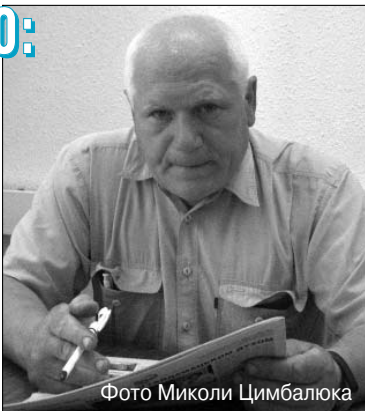

Фото Миколи Цимбалюка

госпник, мати — сільський медпрацівник, врешті, вони були звичайними селянами, але постійно передплачували багато газет і журналів, що й заохотило мене спершу до читання, а потім до письма. Врешті, і мій батько не одне десятиліття був автором місцевої газети. Все це й привело мене в пресу. Правда, спершу замолоду працював у селі та робітником на заводах. Що, втім, теж непогана школа для журналіста. І зараз живу в глибинці, серед героїв і читачів своїх публікацій, і смію думати, що знаю їхнє життя. А це для журналіста найперше.

Надія КИР’ЯН: «І НИНІ — ЛИХО З РОЗУМУ?»

Якби не “четверта влада”, якої трохи остерігаються владоможці (викидають в урну диктофони, забирають аудіо- й відеотехніку), то стримати “високих” начальників було б нікому, вони остаточно розперезалися б! За правдиве слово журналісти нерідко розплачуються свободою, а то й життям.

Журналіста Василя Симоненка побили міліціонери, після цього він дуже швидко помер, а журналіст В’ячеслав Чорновіл, написавши “Лихо з розуму”, потрапив до в’язниці, а вже в нові часи (1999 року) — в так звану “автокатастрофу”. Справу про вбивство Георгія Гонгадзе, скандально відому на весь світ, “благополучно” розслідують понад десять років; уже скоро мине рік від 11 серпня 2010 — таємничої історії зникнення Василя Климентьєва, редактора Харківської газети “Новий стиль”, який “критикував впливових у регіоні людей”... А скільки ще подвижників, про яких ми чули або й не чули!

Відповідальність у журналістів надзвичайна. Викривлена інформація, яка зомбує людей, — це злочин. Писати правду, не опускаючись до рівня невіглахів читачів навіть заради накладів — ця вимога є основою здорового суспільства.

Щодо мене. Почала працювати в газеті, коли вийшла на пен-

Фото Олеса Дмитренка

сію. Перший часопис — “За нашу Україну”, тепер “Слово Просвіти”. Раніше вряди-годи десь друкувалася. Люблю писати про людей, які гідно тримають небо української культури, історії. У моєму розумінні вони всі герої, з ними спілкуватися — насолода, і сам духовно зростаєш. Це саме ті люди, які гуртуються навколо “Просвіти”, наші читачі. Іноді телефонують, дякують за газету. Це так приємно!

Кілька разів як журналіст була на судових процесах, підтримуючи (лише своєю присутністю) несправедливо обвинувачених. Відчувала, як суддям не хочеться, щоб на сфальшованих процесах були представники ЗМІ! І вони вже мусили поводитися не так цинічно, а “справи” розсипалися.

“Журналіст — це шпигун від суспільства у владі”, — вважає Юлія Мостова, маючи на увазі, що не можна приховувати від громадськості здобуту інформацію. Тим паче, перекручувати її. Тож будьмо гідними “шпигунами”!

МИ ВІДКРИТІ ЧИТАЧАМ

Наталія АНТОНЮК:

«НЕЗНАЙКИ НА ОСТРОВІ ДУРНІВ»

Перемикаючи телеканали й вишукуючи в копії сина зерно цікавого і корисного, раптом здивовано зупинилася: на телеканалі СТБ у шоу “Холостяк” побачила свою одногрупницю Надію із факультету журналістики КНУ ім. Тараса Шевченка. Було дивно спостерігати, як вона, з вищою освітою і великими журналістськими амбіціями, разом із 24 дівчатами опинилися у гаремі.

У цьому шоу парубок з Америки відбирає собі так звану наречену з України. І не просто обирає, а влаштовує кожній психологічні іспити — нехай знають, що заповнити зарубіжного красеня не так просто. І в оцій гаремній толочі Надія з Чернівців. Вона “засвітилася”, а мені чомусь стало сумно: і за факультет журналістики Шевченківського університету, і за україночок, і за Україну.

Журналіст — це реставратор, який повинен відновлювати фарби світу, зішкрібати плісняву з духовної сфери людини, здухувати пил з інтелекту глядачів. Але нині журналісти на телебаченні не реставрують картину світу — вони роблять такі нищі шоу й самі без сорому беруть у них участь. А в анонсах для глядачів, як велике

щастя, подають інформацію: “Ми першими у світі придбали права в американців на українську версію шоу”. Тишитися немає з чого — журналістам ще й фантазії не вистачає створити щось своє, унікальне.

Телепростір аж кишить такими шоу, які не приносять нічого ні красивого, ні корисного. До того ж, не треба бути спеціалістом із гендерної тематики, щоб помітити, що в них занадто багато стереотипів: “жінка-товар”, “жінка-лялька”, “жінка-білявка”, “жінка-сексуальний об’єкт”. Якщо ж взяти до уваги, що журналістика має жіноче обличчя, то маємо прикрий факт: журналістки себе не поважають.

Пригадую, що в дитинстві любила казку Миколи Носова “Незнайко на місяці”. І вкарбувалося у пам’яті, як головні герої Незнайко і Козлик потрапили на острів Дурнів, де не було жодних справ, окрім розваг і веселощів. А ще коротунчикам безперервно показували кінофільми. Герої годинами сиділи біля екранів і поступово перетворювалися на... баранів. Вчасно зрозумівши, що розваги мають такі наслідки, Незнайко і Козлик наживали п’ятами з острова.

Фото Миколи Цимбалюка

Тоді в дитинстві не розуміла, чому перегляд телевізора має такі “дивовижні” наслідки. Вважала, що телебачення — чарівний світ, куди потрапляють лише винятково обдаровані, освічені й талановиті. Ведучі були для мене незвичайними шаманами, а репортери — дегустаторами світу. Згодом зрозуміла, що сучасна телевізійна журналістика — здебільшого острів Дурнів.

Змінити ситуацію на телебаченні зможуть тележурналісти — горді, чесні перед собою і сміливі. А поки ситуація не поліпшиться, треба відчалювати з острова Дурнів, а то перетворимося на баранів — слухняних і недалеких.

Микола ЦИМБАЛЮК: «НА ВІЙНІ ЯК НА ВІЙНІ»

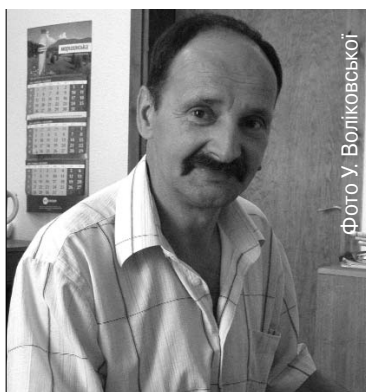

Фото У. Воліковської

“Сто найвпливовіших, найбагатших людей України!”. Таку рекламу тематичного спецвипуску журналу “Кореспондент” почув по радію. І мені пригадалося минуле.

Йшов 1991-й. Демократичні процеси в Києві, дещо кволіше у глибинці України набирали оберті. Незважаючи на компартійну більшість у парламенті, обриси майбутньої незалежної держави все чіткіше проступали в нашій уяві, в наших бажаннях.

На той час я залишив газету “Вечірній Київ”: прагнув працювати у справді незалежному виданні. Ще тоді ми, зокрема Світлана Синякована, Віктор Кузьменко, журналісти з почуттям власної й професійної гідності неодноразово радилися з приводу необхідності створення своєї, справді демократичної газети.

Колеги мої не стали ризикувати своїм становищем, мовляв, треба боротися за “Вечірку”, не можна їм видавати *нашу* газету. Однак навесні була зареєстрована “Рада” — відроджена перша всеукраїнська газета, що видавалася українцями з 1906 року.

Складно було з папером, пошуком друкарні, яка б взялася

друкувати недержавну газету. Офіційно цензура, всюдишусе і недремне око Компартії, КГБ, здавалося, канули в Лету. Ми так думали... Насправді справи стояли дещо інакше. У видавництві “Київська правда” відмовилися друкувати, у “Радянській Україні” послалися на “вузьке” місце — лінотип. Хоча майстер цеху тет-атет відверто сказав, що то неправда. Спробував домовитися і в Житомирі, в обласній друкарні. “Земляки, — думав, — не відмовлять”. Еге ж... Чи ж можна змінити систему, не змінивши людей?

Спливав час. І раптом як грім серед ясного неба: ГКЧП! Вулиці Москви уже скордили траками танки.

— Що ж ти тепер робитимеш? — розгублено перепитував мене наступного дня однокурсник, фотокор Олекса Ващенко. — Тепер вони тебе відправлять туди, де Макар телят не пас разом із твоєю незалежною “Радою”.

— Що ж, тоді мені доведеться виїхати за кордон. — Напівсерйозно у тон йому. — Але “Раду” я все одно видаватиму. Хай і не сподіваються...

Вона таки вийшла, у вересні 1991-го. Олесь Гончар, ніби благословляючи відроджену “Раду”, дав нам до першого числа інтерв’ю.

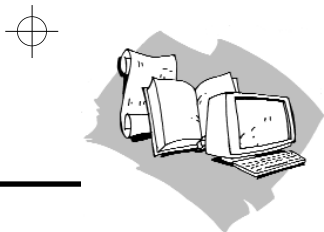
Газета першою в Києві почала набиратися і верстатися на комп’ютері — на одному-однісінковому! Тоді для нас це було єдиним виходом із кругових відмов. Укрпреса і Союздрук відмовлялися від розповсюдження. Ми звернулися по допомогу до громадських розповсюджувачів. Левова частка накладу доходила до читачів саме завдяки їхній подвижницькій, так — подвиж-

ницькій праці. Неодноразово з ними брутально розправлялися: били за українське слово! Як за раз пам’ятаю Юрка Солоденка, коли він з’явився в редакцію у порваній сорочці, заюшений кров’ю. Усі звернення до міліції, прокуратури були марними. Як з’ясувалося, пана Юрка бив передодягнутий міліціонер со товариші.

Щоб хоч якось підтримати газету, автори відмовлялися від гонорарів: “Дай, Боже, щоб “Рада” виходила!”. Співробітники отримували яку-такую зарплату не щомісяця. На Різдво, 1997-го, редакцію, яка розташовувалася тоді в ста метрах від президентської резиденції, “обікрали”. Всі системні блоки комп’ютерів разом із інформацією на них безслідно зникли. Але й після того всупереч всім і всьому газета йшла до читача. Щоправда, недовго.

Будь-яку благородну (а такою і є справжня роль журналістики у суспільстві) справу можна робити якийсь час на голому ентузіазмі. Але не безмежно. Нині Чикаленків у незалежній Україні ще пошукати. І серед “100 найбагатших і найвпливовіших”, які б щиро переймалися національною справою не густо. Ні, власників “газет і парашодів” і т. д. там по зав’язку. Інформаційний вплив для них є життєво необхідним у системі контролю й управління Україною. Це одна з причин, чому нині загострюється культурно-інформаційна війна і всередині країн, і на міжнародній арені.

Але на війні як на війні. Перемагає той, хто сильніший духом. Маючи до того ж найпередовіші технології, надійне тилове забезпечення. І наступає. Щодня, у всіх напрямках суспільно-політичного життя.

І СЛОВУ

Фото Миколи Цимбалюка

Уляна ВОЛІКОВСЬКА: «...ЯК ЖАННА Д'АРК»

Коротенька історія з дитинства, як усе починалося. Яюсь малою (десь у другому класі) пасла корів коло хати у бабусі в селі. І так замірилася про професію телеведучої новин (чомусь уявляла свій писк на блакитному екрані), що навіть не побачила, як корови влізли в сусідський город. Аж раптом моя бабця я-я-я-як вдарить вінником межі плечі — усі мої мрії гайда тікати навипередки... “От дівчисько, ну ні до чого! Вічно гав ловить!”...

Проте, як мені відомо, з тих, хто “ні до чого”, часто щось і можна зліпити. Головне, як у народі кажуть — “Треба змолоту кості гризти, аби на старість м'ясо їсти”. Тож мрії про журналістику (ну, хоча б у якомусь її варіанті) не полишали мене ніколи. І першопочатком були публікації у нашій районці “Лесин Край”. Тоді для школярки це було щось неймовірне...

За плечима — “Освіта України”, “ЛітУкраїна”. Нині, працюючи у “Слові Просвіти”, ще раз переконалася, що “писок на телеекрані” — це не для мене. Той екран краще б узагалі мої очі (та й не тільки мої, дорогі читачі) не бачили — ганьба, хамелеонство і найстрашніше — гвалтування правди!

Сучасна журналістика в широкому розумінні чомусь мені нагадує пишну пані у дорогих ротах. Аж раптом вона відкриває рота... і хай йому грець, як казав один із відомих: “Якби змії спокушав Єву мовою нинішніх журналістів, ми і тепер би жили в раю”.

Журналіст — це санітар слова і думки, у якого в наборі інструментів: креативність, цікавість і сміливість говорити правду, а не, даруйте, валятися біля ніг кожної миршавої політичної убогості з товстим гаманцем і однією прямою звиную, і то від кашкета. А зараз куди не глянь — занепокоєність думки, а відповідь — некомпетентність!

Є, звичайно, Дон Кіхоти у журналістиці, є Робіни Гуді, є навіть Івани Сусаніни, а я у майбутньому хочу бути, як Жанна Д'Арк, правда, без летального кінця. А ще дуже хочу, щоб мій татко, дивлячись із небес, пишався мною...

Фото Н. Антоноук

Євген БУКЕТ: «ЩО ОБЕРУТЬ МАЙБУТНІ ІСТОРИКИ?»

Пам'ятаю, як під час навчання в школі жадібно читав газети. Так само активно намагався слухати українське радіо й дивитися телебачення. Бути журналістом здавалося чимось захмарним, а про те, що буду особисто знайомий із ба-

гатьма представниками цієї прекрасної професії, які через ЗМІ в шкільні роки формували мене як особистість, я навіть мріяти не міг.

Дослідження історії рідного краю, яким я захопився в перший рік навчання в університеті, спонукало мене до публікацій у пресі. До речі, найперша моя стаття вийшла саме в тижневику “Слово Просвіти” 2002 року. Краєзнавство і журналістика, переконаний, надзвичайно близькі. Краєзнавці складають літописи минулого, а журналісти творять літопис сучасності. Саме їхні слова в майбутньому цитуватимуть дослідники, адже журналісти — це рупори будь-якого суспільства.

У сучасному суспільстві інформаційний простір відіграє ключову роль. Саме завдяки ЗМІ формується суспільна думка. На жаль, газети в наш час уже не мають тієї ваги, як ще кілька десятиліть тому. В оперативності донесення інформації їх випередили радіо, телебачення, віртуальні ЗМІ. Газета сьогодні — це джерело глибокої аналітики, сюжетних історій, фахових відповідей на актуальні запитання. А також, безумовно, сьогочасний зріз суспільства, зафільмований на папері. Тож не буде зникнення паперової періодики, як пророкують деякі “продвинуті” фахівці. Кіно не витіснило театр, інтернет не знищив книги, не знищить він і газет.

Через століття нічого не зміниться — історію продовжуватимуть вивчати за газетними публікаціями. А які підшивки оберуть майбутні історики для своїх дисертацій, здогадатися не важко. Попри всю проплачену олігархами брехню, яка щодня виливається з їхніх приватних інформаційних агенцій, в Україні є ще видання, які, незважаючи на політичні й економічні вяння, пишуть правду, якою б гіркою вона не була. Правдиву газету розпізнати не важко. Я знаю, що працюю саме в такій газеті. І я вдячний долі, що привела мене до “Слова Просвіти”, де я можу займатися улюбленою справою і не кривити душею.

Фото Євгена Букета

Людмила ІЛЬЄНКО: «ВНЕСТИ СВОЮ ЛЕПТУ...»

Коли я закінчувала школу та обирала ВНЗ для вступу, з'явилися перші революційні публікації в “Юності”, “Новом міре”. Виокремилися в журналістиці постаті, які привертати увагу: Віталій Коротич, Володимир Познер тощо. Але переважно журналістика асоціювалася з радянською агітаційною роботою, або, на альтернативу, — “продажною дівкою імперіалізму”, що процвітала на заході.

Я ж була спокійною і романтичною, тож мріяла займатися філологією, вивчати і викладати літературу. Коли я не вступила до Університету ім. Т. Г. Шевченка на філологію, був дуже великий конкурс, а на журналістику пропонували іти “без іспитів”, але я відмовилася. Зупинилася на видавничому факультеті НТУУ “КПІ”.

Але перебудова закрутила так, що довелося братися за будь-яку роботу. За трудовою — омріяна інтелектуальна діяльність, проте

платили копійки, яких не вистачало. Залишалося написання статей на замовлення, тобто, власне, журналістика в тодішньому та й сучасному розумінні цього слова. Мені пощастило: писала на нейтральні теми, не торкалася політики. Пізніше, коли суспільство вже розкололося на помаранчевих і блакитних, друзі запрошували мене — “за хороші гроші” — працювати на телеканалах неприйнятних мені політичних сил. Пишався, що відмовилася. Певно, з таким вибором стикається кожен представник нашої професії. Та далеко не всі віддають шану принципам, частіше кажуть: “Гроші не пахнуть”. На жаль, сьогодні це правда. Але не моя.

Для мене велике творче задоволення в тому, що можу на сторінках нашої газети відкривати нові імена, зробити свій маленький внесок у справу рідної культури. Я пишався громадянською позицією та інтелектуальним рівнем нашого видання, і вповні усвідомлюю, яке це рідкісне щастя для журналіста сьогодні.

Зі святом! Усім журналістам бажаю прожити на світі без докорів сумління за кожен свій рядок.

Фото Олеси Дмитренко

Марія КУЧЕРЕНКО: «ВИБІР ЗАВЖДИ Є»

Що не кажіть, а журналістика — річ неоднозначна й суперечлива. Тож будьте певні, коли пафосно проголошують, що це — одна з найдавніших професій, явно натякають-таки на найдавнішу професію.

Мій покійний свекор, чоловік критичного селянського розуму, проте дуже прямолінійний, завжди, коли брав до рук газету, кумедно потирив руки: “Ну, що там брешуть?...” До сина-журналіста, коли той приїжджав у село “на польові роботи”, доброзичливо бурчав: “І що то, сину, в тебе за професія брехлива”. На кухні в нього висіло не радіо — а “брехунець”. Дивна річ — знав чоловік, що “все то брехня”, однак від брехні ні на крок. Спочатку — вечірня газета, а потім — вечірня молитва. Прочитані газети клав під подушку (часом аж надто високо було спати), й не дай Господь комусь, збиваючи подушку вранці, перекласти не по порядку газети — перепаде всім на горіхи. Хоч би яка була та інформація — правдива, неправдива, — проте ніяк чоловікові без неї — і квит! У безінформаційному просторі — все одно що в безповітряному.

Як відомо, у Советському Союзі, не було ані сексу, ані свободи

слова. Зараз свободи не бракує ні в чому. Та не буду конкретизувати з приводу першого питання (не предмет моєї розмови), а от друге якесь дуже сумнівне. Бо чому ж так незатишно маленькій людині у “цьому інформаційному просторі”? Чому їй так нетутешньо у цій країні? Цікаво, що сказав би сьогодні на те мудрий дід Стах, який звук нічого не приймати на віру, все “попробувати на зуб”?

Коли країна була за залізною завісою, ми ловили кожне слово правди, старанно пересіюючи інформацію, як професійні золотошукачі. І та правда була нашим здобутком. Тепер ми — в полоні інформації... дезінформації, дезорієнтації... Так, журналістика у цьому суспільстві, якщо вона не тільки професія, а й спосіб життя, і справді небезпечна. Проте таке враження, що частіше для самих журналістів, вірних давньому кредо “я з народом”. Бо йдеться про суспільство посттоталітарне, постгеноцидне, де кожне слово правди на вагу золота. Я не згодна, що місія журналіста — захистити. Місія журналіста — осягнувши глибину явища, його причини і наслідки, відкрити очі на правду, яка не потребує апеляцій. Журналіст — як дятел зі сновидінь головного героя “Записок самашедшого” Ліни Костенко, — він мусить клювати у скроні націю, аморфну і збайдужілу до самої себе. А вже нація повинна зробити свій стратегічний вибір — жити-утверджуватися чи... Вибір завжди є.

Любов ГОЛОТА: «ХОЧУ ЩЕ!»

Іноді я сама собі заздрю: скільки людських світів відкрила мені газетарська, радійна й видавнича робота! Які імена, які сюжети, які неймовірні персонажі, конфлікти й розв'язки, які ідеї зі мною і навколо мене. Завдяки цьому мені завжди було і є цікаво жити і працювати.

Зрідка, але буває, говорю собі щасливо: ти це зробила! Допомогла, підтримала, а може, й врятувала...

Часто відчуваю, що б'юся грудьми в бетонну греблю. Але не головою: крапля камінь точить. Я — крапля. А ще не забуваю сміятися над обставинами та бути критичною до себе. Не боюся не боїтися!

13 грудня 2011 року у мене сорокарічний професійний ювілей — аж так давно, в дніпропетровській обласній газеті “Зоря” мені, п'ятикурсниці українського відділення філологічного факультету Дніпропетровського держуні-

верситету заповнили трудову книжку. І я з чистою радістю можу це відсвяткувати. Але не буду. Працюватиму, готуватиму новорічний випуск “Слова Просвіти”, із завмиранням чекатиму даних про передплату тижневику на 2012-й рік, підписуватиму до друку чергове його число.

Очевидно, увечері цього дня подумаю: я завжди говорила, думала, писала про українців, про те, що нам нестерпне й болюче, рідне й незмінне. І хочу ще!

Фото Євгена Букета

Фото Євгена Букета

А це люди, без яких наш випуск був би неможливий. Сидять Тетяна Щербак, Ірина Шевчук; стоять: Вікторія Дика, Олег Бесський, Наталія Скринник

БІЛИЙ ПТАХ УКРАЇНСЬКОГО КІНО

70-річчя Івана Миколайчука відзначатиметься по всій Україні. Головними центрами подій будуть Київ, Львів, Чернівці та рідне село І. Миколайчука Чорторія на Буковині, де Іван Васильович народився 15 червня 1941 року. Буковинці запросять на етнофестиваль “На гостини до Івана”.

Його називали обличчям і душею українського поетичного кіно, аристократом духу, блискучим самородком. Він був особливий, народний, справжній, найкращий. “Я не знаю більш національного народного генія... До нього це був Довженко”, — казав про Миколайчука великий Параджанов. У його особі українська нація має світового невмирущого позитивного героя, який пробуджував національний дух українців. Проте звання народного артиста Івану Миколайчуку так і не присвоїли, бо тодішні ідеологи винесли акторові вирок — “націоналіст”. Державну Шевченківську премію Іван Миколайчук отримав уже по смертю.

Сьогоднішня публікація у “Слові Просвіти” — це спогади тих, хто пліч-о-пліч з Іваном Миколайчуком проживав свої творчі долі. Багатьох уже нема серед живих. Але їхні імена назавжди поєдналися з Миколайчуковим в українському кіномистецтві.

“ЩЕ НЕ ВМЕРЛА УКРАЇНА”

Чи могла б Катерина Олексіївна Миколайчук після народження сина Івана подумати, що одна з вулиць Чернівців буде названа на його честь? А чи сподівалася старша сестра Івана Миколайчука Фрозіна Василівна, що стане екскурсоводом у батьківській хаті протягом багатьох років? Але доля склалася саме так...

І саме їй доводиться з 1987 року розповідати гостям і журналістам, яким був хлопцем актор Іван Миколайчук:

— Пригадую, як у невеличкій хатині збиралися сусіди й друзі, як мама завішувала вікна, а батько читав українські книжки. Найбільше у родині любили читати Шевченка, багато чого знали напам'ять. Іванові теж ці “уроки” української подобалися. Я не знаю чому, але він ще з дитинства був таким патріотом! У шість років співав “Ще не вмерла України”. А коли я виходила заміж 1947 року, гостей прийшло мало — лише рідні та сусіди. Покликали за стил Іванка і просять, аби заспівав “Ще не вмерла...”, а він каже: “Та не можна ж...”, і дивиться на тата, бо він йому забороняв при чужих людях співати, казав, що за те нас усіх у Сибір відправлять. Але цього разу батько дозволив йому тихенько заспівати. Тоді Іванові стільки копійок накидали, що тато жартував потім: мовляв, молодим стільки грошей не зібрали.

У Івана біля рідної хати був улюблений куток — у садку, зверну над хатою. Звідти було гарно видно Черемош. Ми не раз там обідали. Іван, як був молодий, часто повторював, щоб його, як Шевченка над Дніпром, поховали над Черемошем. Але коли вже було йому зовсім зле, коли вже хворий був, то сказав: “Ні, то жарт був. Не треба мене там ховати. Там завше діти граються. Чого вони мають боятися якоїсь могили?”

Середню освіту Іван здобував у трьох вечірніх школах. Там і почалася його “творча кар’єра”.

Ми ж ніколи не чули, що є така професія — актор, а в театр уперше потрапили, коли Іван уже вчився у Чернівцях, в музучилищі. Як зараз пам’ятаю, йшов він навчатися у татів “залізничних” штаних і кашкеті. Потім був театр-студія при Чернівецькому музично-драматичному театрі імені О. Кобилянської. Тут двадцятирічним юнаком Іван зустрів свою кохану — Марію. Я добре пам’ятаю, як Іван приїхав додому й каже мені: “Я зустрів дівчину й хочу одружитися”. А я йому: “Може зачекай, ти ще ж такий молодий, ось закінчиш навчання, отримаєш роботу”. А він мені: “Я хочу вже же-

нитися. Бо коли у мене будуть гроші й робота, то я не буду знати: дівчина за мене йде, бо хоче грошей, слави чи мене? А Марія хоче мене такого, як я є — у татовій шинелі, у татових штаних”.

“НІБИ СТІЛИ ПРОЛІТЕЛИ МІЖ НАМИ...”

Марія МИКОЛАЙЧУК, народна артистка України, співачка, вдова актора:

— Ми познайомилися в Чернівцях, разом працювали в Театрі ім. О. Кобилянської, жили в одному районі: я — з батьками й трьома сестрами, Іван знімав кімнату. Коли прийшла вступати у студію при театрі, мене запитали: “Ти — сестра Миколайчука?” Я тоді Івана не знала, але багато хто говорив, що ми схожі, як дві краплі води. Вперше побачила Івана, пропрацювавши в театрі місяць. Прийшла на репетицію, а там усі актори обступили високого стрункого парубка. Глянула на нього — і як струмом мене пронизало, ніби стріли пролетіли між нами...

Після фільму “Тіні забутих предків” він став називати мене Марічкою. Зйомки цієї картини фактично стали нашим медовим місяцем.

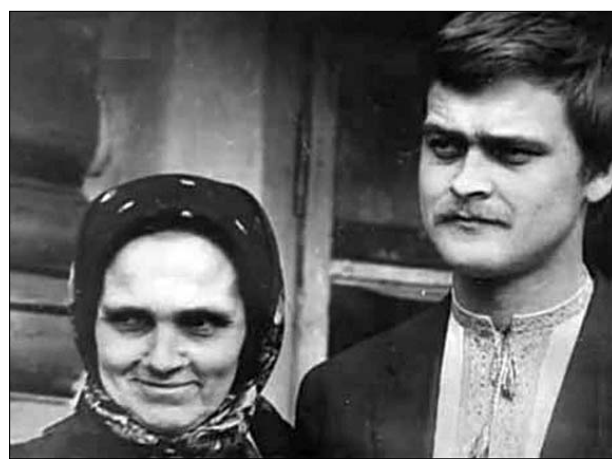
Іван був дуже незручним для тодішньої влади. Йому казали: “Ви занадто гарний актор, щоб грати ті чи інші ролі”. Так у “Білому птаці...” йому не дали зігра-

ти роль Ореста. А все це почалося після “Анички”, де єдиним, хто викликав справжню симпатію, був Іван. Десять років вилетіли в нікуди. Скільки б фільмів ми могли сьогодні дивитися!

...В останній рік життя він сильно хворів. Коли лежав удома, я перенесла його каніку з кабінету в кімнату, де стояв телевізор, аби трохи відволікти від болю. Сам перейти Іван не міг, узяла чоловіка на руки, а він говорить: “Бачиш, замість того, щоб я тебе на руках носив, ти мене носиш”. Дійшли до люстерка, Іван подивився в нього й сказав: “О-о-о, Іване Васильовичу, погані справи...” Мені здається, він відчував наближення смерті. Одного дня, вранці, поклав мене дзвіночком, який завжди поряд із ним лежав. Підбігаю: “Що таке?” Він прошепотів: “Нам сьогодні 25”. Голосу в Івана тоді вже не було, щитовидну залозу було “зачеплено”. Попрохав: “Нахилися”. Я нахилилася... він мене поцілував. Я не змогла стримати сліз. Двадцять п’ять років спільного життя... А через чотири дні Іван помер.

ВПАЛИ ЛЕБЕДІ НА ЧОРТОРИЮ...

Одного серпневого дня 1986 року зупинилося серце Івана Мико-

Іван з матір’ю

лайчука і душа його відлетіла у вир інших світів, того ж року на чорторійські озера вперше прилетіли зимувати білі лебеді — багато, кілька сотень. Їх так і стали називати — Іванова лебедина згря. Відтоді, ось уже двадцять п’ять років, вони живуть у Чорторії, а люди кажуть: це Іванова повернулася на рідну землю, до мами. Відтоді друзі, колеги приходять щороку до нього — та вже не в батьківську хату, а на могилу на Байковому цвинтарі.

У лютому 1989 року силами працівників Чернівецького міського центрального палацу культури, до яких долучилися журналісти газети “Молодий буковинець” було проведено три вечори пам’яті, присвячені нашому славетному землякові. Тоді поділитися своїми спогадами про митця приїхали: вдова Марія Миколайчук, народні артисти УРСР Костянтин Степанков, Лесь Сердюк, кінорежисер Леонід Осика.

У курсовій режисерській роботі Леоніда Осика “Двоє” ще студентом дебютував Іван Миколайчук. В гарному обличчі, тонкій усмішці та приглушеному голосі героя молодого Миколайчука не можна не помітити якоїсь таємниці, глибини — тих рис, які через декілька років ляжуть в основу феномена особистості великого актора.

Леонід ОСИКА (1940—2001 рр.), кінорежисер:

— 1964 року мені треба було зробити курсову роботу. Не було ні сценарію, ні плівки, ні часу. Я запросив Івана і Тоню Лефтію, студентку ВДІКу, і ми почали роботу. Історія про двох молодих закоханих, які не розуміють одне

одного. Знімали так. Скажімо, є шмат плівки й ми сідали і фантазували: маємо стільки-то часу, що ж тут можна зробити?.. Звичайно, що без актора-співачора нічого не вийшло б. Але Миколайчук уже тоді був не виконавцем ролі, а її повноцінним творцем. Для режисера це, можливо, найдорожче в акторів, коли він приходить до тебе співпрацювати, співпорежисувати... Тільки тоді виходить щось справжнє, живе...

Картина “Двоє” тривала п’ятнадцять хвилин. У ВДІКу мене хвалили. Але не в тім річ — тоді на цій короткометражці багато чого починалося. І дружба, і творча співдружність з Іваном такою.

У фільмі “Захар Беркут” ролі для Івана якось не дібралося. Та я

Колиска Івана Миколайчука

вже не мислив собі, щоб картина була без нього. Тому й виник Любомир, виник і поступово почав обростати плоттю. На початку, в задумі, то був більше характер-символ, так би я це назвав. Чи, може, навіть знак. А по суті, опора для руху фантазії. Подоба, образ людини постають уже як щось готове, сформоване не одним життям — історією народу. Потрібні зусилля, аби вирватися за межі даності, її зовнішньої форми, піти вглиб. Іван фантазував: він, як ворожити, брав до рук то одне, то інше, і добувалося нове. Він прекрасно знав життя народу в усіх його формах. Танок, музика, пісня, ритуал, обряд — у них відклався колосальний досвід людей у пізнанні всесвіту і самих себе. Іван те розумів. Він перебирав велику кількість тих інструментів пізнання, аби зіграти на кількох із них потрібну мелодію. Свою акторську техніку долучав до того оркестру...

“Я БУДУ У ВАС ПРОРОКОМ”

Костянтин СТЕПАНКОВ
(1928—2004 рр.), *перший лауреат Київської міської премії імені Івана Миколайчука, народний артист України, лауреат Національної премії імені Т. Шевченка:*

— У шістдесятих роках я викладав у театральному інституті і добре пам'ятаю, як на курсі Віктора Іларіоновича Івченка з'явився студент Іван Миколайчук. Коли він почав зніматися у фільмах “Сон” і “Тіні забутих предків”, познайомилися ближче, оскільки в “Сні” працював і я, грав роль художника Сошенка. І вже після заприятелювали сім'ями, родинами, та так, що у нас в сім'ї витворилося щось на зразок культу Івана.

На початку Іван більше відмовчувався. Здавалося б, і слава вже прийшла, виділила його з-поміж інших, і впевненості додавалося, але він у велелюдних компаніях тримався не те що відчужено, ні, але якось обережно, не поспішав відкриватися, не поспішав з одкровеннями. Здебільшого споглядав, слухав. Тим паче, що було кого. Він швидко подружився з Ліною Костенко, з Миколою Вінграновським, Дмитром Павличком. Вхожий був до визнаного мудреця Миколи Бажана (через Івана Драча, з ним Іван приятелював до самої смерті). А ще художники, скульптори: Георгій Якутович, Анатолій Фуженко, Андрій Німенко... Усі ці люди тягнулися один до одного, взаємозбагачувалися, додавали сил і впевненості, без яких у мистецтві довго не протримаєшся.

Досить швидко Миколайчук завоював право бути моральним авторитетом, бути центром, поряд із Сергієм Параджановим, Юрієм Ілленком, Леонідом Осикою, тим колом кінематографістів, яке визначало тональність життя не тільки в кіно, а й у всьому літературно-мистецькому житті України. До речі, Параджанов значною мірою вплинув на Миколайчука, на формування його основоположних моральних і естетичних принципів, вигранивши те, що вже було в душі Івана, що виховалося матір'ю, пісню, побут, усім способом життя, котре його викохало.

У ньому жив поклик гір, поклик вершин людського духу. Він був яскравим романтиком, націленим на вертикальний рух — вгору, ввись! Виснажливий той рух, ой, виснажливий, і часто видається людям доволі безглуздим донкіхотством. Тільки чого була б варта нація, у якій не знаходилося б отаких донкіхотів, тих, хто усвідомлював сенс і мету нашого буття. Він казав іноді: “Я буду у

Друзі Івана Миколайчука Леонід Осика та Лесь Сердюк на вечорі пам'яті у Чернівцях

вас пророком”. Може, не надто всерйоз говорив, але для мене він і є пророком. Бо казав нерідко в той важкий, задушливий період: “Час прийде! Тільки добре було б, аби оновлення не зверху почалося, а знизу...”

РОЗУМ, НАСТОЯНИЙ НА СОВІСТІ

**Лесь СЕРДЮК (1940—2010 рр.),
народний артист України:**

— Все почалося влітку 1977 року з телефонного дзвінка на студію “Укртелефільм”, де я закінчував зніматися в “Наталці Полтавці”. Мені і на думку не спадало, що то не телефон дзвонить, а дзвін гуде, закликаючи мене в зовсім нові світи. Телефонували з групи Миколайчука “Вавилон-XX”. А потім усі дні, що ми їздили до Переяслава, Іван придивлявся до мене, оцінював, прикидав, а що воно буде, як-що?.. Потім були зйомки, робота. Та ні, мабуть, не робота, а якесь безперервне і, тоді здавалося, безкінечне свято творчості, яке супроводжувалося звичайнісінькими чудесами.

Завдяки тому, що я весь час намагався бути поруч з Іваном, що пройшов увесь шлях із “Вавилоном” — від кінопроб до прем'єри в московському Будинку кіно, то можу свідчити, — жодного тижня не минало без пильного недрімаючого ока. Його це мучило фізично, але він відбивався, стояв. А редактор! Людина, яка повинна була воювати разом із Миколайчуком за кожний кадр, за кожне слово, часом зраджував його. Іван мріяв про фільм більш

повний, із двох частин, і знімав його так. Але і це треба було пробивати. Спільними зусиллями і режисер, і операторська група, і актори працювали так економно, що навіть не треба було канючити додаткової плівки. Та переступить чиновницьке “низю” було неможливо. Доводилося різати, викидати, відривати від серця 1500 корисних метрів. Це 50 хвилин екранного часу. Зникали цілі сцени. І які! Та й тут Іван був мужнім. Карався, мучився, але заради ідеї, заради людей, які йому повірили і працювали, він не міг допустити, щоб “Вавилон” не побачив екрана. Він різав, але не можна вирізати Дар Божий, талант.

Після перегляду робочого матеріалу “Вавилон-XX” найголовніший начальник по кіно вийде з залу червоний і дорікатиме: “У нас на студії напруженка с комедіями. Ми на вас, Іван Васильович, так рассчитывали, нам казалось, что вы обладаете тонким юмором, а увидели какое-то философствование, тоску по старине”. Все це я чув на власні вуха.

Після “Вавилон-XX” він знав лише один фільм “Така пізня, така тепла осінь”.

Кажуть, що Іван у “Тінях забутих предків” прожив своє майбутнє. Він не тільки прожив, а й нам із Григорієм Гладієм розказав про наше в картині “Така пізня, така тепла осінь”. Вийшло точно за сценарієм. Грицько в Канаді “гризе землю”, а я лишився дома, як і мій Мелетій, з покаліченим лелекою за пазухою. У мене в житті були і звання, і фестивалі, але найдорожча нагорода — це коли ти вдало зіграв сцену, а Іван тихенько до тебе підійде і скаже: “Спасибі, друже”.

Яскравий, наповнений фантастичними і водночас реальними образами фільм “Вавилон-XX” увібрав у себе все найкраще, що міг їй дати Миколайчук-сценарист, Миколайчук-режисер і нарешті Миколайчук-актор. Хтось із кінокритиків назвав “Вавилон-XX” трагіфарсом, хтось кваліфікував його стилістику як народне бароко. Зрештою такого оригінального фільму на кіностудії імені Довженка не з'являлося дуже давно. 1980 року картина завойовує приз “За кращу режисуру” на Всесоюзному кінофестивалі у Душанбе.

Постійні потрясіння, заборони творчих задумів, “табу” на фільми зіграли не останню роль у

долі молодого актора. 3 серпня 1987 року Івана Миколайчука не стало. Останнє, чим я йому прислужився — випрасував штани від смокінга, в якому його поховали...

Якось один кореспондент спитав, ким для мене був Іван Миколайчук. Я відповів — священиком. Це щира правда. Йому можна було сповідуватися. Він міг заспокоїти і зрозуміти, навчити непомітно й пробачити. Міг віддати останнє. Один абхазський письменник сказав: “Мудрість — розум, настояний на совісті”. Точно про Івана.

Іван Миколайчук і Федір Стригун у фільмі “Пропала грамота”

**І ДОЩ ТАКИ ПІШОВ, І ВЕЛИКИЙ
ФЕДІР СТРИГУН, народний
артист України, лауреат Національної премії імені Т. Шевченка,
головний режисер Львівського
національного театру ім. Марії
Заньковецької, член оргкомітету з
відзначення 70-річчя з дня народження
І. Миколайчука:**

— Передусім це був чесний митець, який любив свій народ, розумів його, бачив перспективу. Мабуть, рідко природа дарує таких людей, як Іван Васильович. Він був не тільки кіноактором, кінорежисером, сценаристом. Він був Художником із великої літери у всьому. Писав вірші, малював. Працювати міг у театрі і в кіно, і на будь-якій іншій мистецькій ниві.

Ми з Іваном Васильовичем обидва закінчили Київський державний інститут театрального мистецтва імені І. Карпенка-Карого. Вперше ми зустрілися 1968 року під час зйомок фільму “Аничка”, а знялися разом у шести картинах. Заприязнилися якось

одразу. Мабуть, через спільність інтересів і думок. А ще пісні... Багато ми вдвох співали. Іван Васильович знав безліч пісень. Починав якусь я, він одразу ж підхоплював. Починав він — підхоплював я. На зйомках під час перерви чи якихось затримок ми йшли співати в ліс, у поле. Він мав не-сильний голос, але глибокий, душевний. Дуже любив, коли співала його дружина Марічка з Ніною Матвієнко і Валею Ковальською. Коли це тріо збиралося в них дома, він геть мінявся, радив, як краще співати ту чи ту пісню...

Миколайчук був філософом, мудрим філософом. Але його мудрість не книжна, а швидше від спілкування з людьми. Він міг годинами розповідати про своїх знайомих, родичів, про сестер та братів. І скільки в його розповідях було любові, гумору, теплоти! Розповідав про товаришів, знайомих — голів колгоспу, трактористів, шоферів. Вони були його друзями, любили його. Двері Іваної квартири в Києві майже не зачинялися. Приїжджали земляки, односельці. На вулиці до нього підходили люди, знайомилися. Він усім давав свою адресу, телефон. Приймаючи гостей, любив ділитися своїми планами. Пам'ятаю, як він розповідав про фільм “Білий птах з чорною ознакою” — не один вечір, не два і не три. І шоразу по-іншому. Дофантазовував, домальовував, дописував. Уяву мав багату.

Важкі ситуації були в його житті. Не все вдавалося зробити так, як хотів. Самі розумієте —

час був такий. Але на манівці не збився. Легкого хліба митець не шукав, за довгим карбованцем не ганявся. Беріг честь художника. Думки свої висловлював відверто. Не терпів брехні. Його розмови завжди були творчі. В них він творив сюжети, образи. Все. Майже в тридцяти фільмах Іван Миколайчук або виступив у головній ролі, або був автором сценарію. Лишилися сценарії, які не дочекалися екранізації, незіграні ролі... Лишився незіграний Довбуш, а він мріяв про нього. Не поставив картини за лірико-романтичною повістю Гната Хоткевича “Камінна душа...”.

Коли я приїздив до Києва і заходив до нього, то ми могли цілу ніч говорити. Ми узятися до “Небилиць про Івана Калиту”. Про цей сценарій я знав уже шість років. Як довго це тяглося...

Він дуже любив свій край: Буковину, Карпати. І доводив майже

Закінчення на стор. 12

Іван Миколайчук і Богдан Ступка у фільмі “Білий птах з чорною ознакою”

БІЛИЙ ПТАХ УКРАЇНСЬКОГО КІНО

Закінчення.
Початок на стор. 10

серйозно, що все починається з Карпат. Бувало, почуємо якусь новачку, а Миколайчук обов’язково скаже: “У нас, у Карпатах, це вже було”. Любив він свій край безмежно, і його за це любили земляки. Бачилися ми останній рік часто. В останню нашу зустріч Іван Васильович був налаштований по-бойовому. Сценарій затверджений. Уже запущений фільм. І, як сказав Іван, залишилося тільки купити здоров’я. Але його не купиш... Ми всі знали про його недугу, та не знали, що кінець такий близький. Смерть Миколайчука була несподіваною...

На студії імені О. Довженка його всі дуже любили. Шоправда, були й такі, що заздрили, та це інша розмова. Для всіх він був близькою людиною. І в останню путь митця проводжала вся студія, всі шанувальники його таланту. Співав хор імені Г. Верьовки улюблені Іванові пісні. Поховали Миколайчука на Байковому кладовищі, поряд із Володимиром Денисенком, режисером фільму “Сон”, де так яскраво спалахнув Іванів талант. А там недалеко — Леонід Биков. Усі вони були справжні друзі. Пам’ятаю, Іван казав: “Хочу, як мене ховатимуть, щоб дощ ішов, такий дощ, щоб ніхто нічого не говорив. Бо як почнуть над могилою брехати...”. І дощ таки пішов, і великий.

ВІН БУВ ВТІЛЕННЯМ ГУЦУЛЬСЬКОГО КРАЮ

Лариса КАДОЧНИКОВА, народна артистка України:

— Якби мене сьогодні спитали: “Чи міг би інший актор зіграти роль Івана Палійчука?” Я б відповіла: “Ні, ні!” У моєї пам’яті закарбувалося наше знайомство... Зіюми фільму “Тіні забутих предків”... Я — москвичка, актриса театру “Современник”, Іван — справжній легінь, гуцул. Перша зустріч — це подив, захоплення красою Івана. Вже в цій одній із перших робіт усім стало зрозуміло — з’явився істинно народний герой. Він був втіленням цього гуцульського краю. Пам’ятаю, як ми з Іваном летіли до Аргентини на кінофестиваль у Мар-дель-Плата. Після показу там “Тіней забутих предків” Іван був у центрі уваги, весь зал встав, стоячи аплодував нам. Західні кінокритики й кінозірки із захопленням говорили: “Ви привезли диво! Геніальне кіно!” Так починалася слава Івана Миколайчука. Він найбільше боявся посередності, спокою, благополуччя. Його голова — голова філософа — була заряджена одним: зробити так, щоб усе, що він робить, належало до розряду мистецтва, наповненого почуттям, розумом, життям.

У НЬОГО БОЛІЛА ДУША, І ВОНА НЕ ВИТРИМАЛА

Таїсія ЛИТВИНЕНКО, народна артистка України:

— Іван Миколайчук! У цих двох словах ніби знаходиться код правдивого українця, народженого матір’ю Катериною на такій красивій землі, яка називається — Україна!

Можливо тому, Іван любив знімати українських акторів. У “Вавилоні-XX” — це Броніслав

Брондуков, Іван Гаврилюк, Раїса Недашківська, Федір Стригун, Лесь Сердюк, Люба Полішук...

Іван був цікавим оповідачем, і завжди ділився своїми мріями-снами-фантазіями. У його снах-мріях обов’язково повинен бути білий кін з розкішною гривею. Кін летів по небу, а Іван стояв у житньому полі й кликав його. А коли кін спускався до нього, вони змагалися у швидкості, перемогали обоє. Я любила, коли Іван фантазував. Часто, коли я слухала Івана, закривши очі, уявляла собі, як він буде в наступному фільмі знімати свого білого коня. Але так і не дочекалась. Іван не діждався цього щастя, коли його талант знадобиться українському кіно. Тепер цього українського “кіна”, як казав Іван, — нема.

Йому багато чого не вдалося зробити. Шкода! Прикро, що він не зняв свою мрію — “Украдене щастя” за Іваном Франком, де хотів зіграти і Миколу, і Михайла. А фільм, за його задумом, повинен був початися з дитячої гри... Діти граються в Анну, Миколу, Михайла! Гадаю, — це було б дуже цікаво! Не вдалося! Не дозволили! Тільки він один знав, як це повинно бути, як це зняти.

Іван любив знімати дітей. У фільмі “Вавилон-XX” у моєї Явдошки було 12 дітей, серед них був син Брондукова, Ольги Матешко. Наш син знявся в ролі бродячого музики в фільмі “Пропала грамота”, а його малесенька племінниця — у фільмі “Така довга, така тепла осінь” у сцені, коли тато вивозить до “Гамеки”, неначе маленьку богиню, свою дочечку на сірому волі. А вона в народному одязі пливе по снігу, залишаючи назавжди Україну.

У його фільмах тварини говорили, зітхали, бунтували, мріяли, закохувалися. Озвучував їх сам Іван Миколайчук! А ще... Лелеки... Це його улюблені птахи. Пам’ятаю під Чернівцями зоране осіннє поле. Чорна рілля, а на ній рожеві лелеки, бо підсвічені осіннім червоним сонцем, що заходило. Вони поважно ходили по ріллі перед вирієм. Це чудо — лелеки на ріллі, і ми дивилися на рожевих птахів. Оператори встигли зняти це чудо, але не так, як хотілося. Лелеки відлетіли у вирій.

А через декілька років за лелеками відлетів і Іван. Іван Миколайчук — один із найкрасивіших і найталановитіших українських акторів, сценарист і режисер. У

нього боліла душа, і вона не витримала. Десь там, далеко-далеко він закінчує своє “Кіно”...

“ЕПОХА В УКРАЇНСЬКОМУ КІНЕМАТОГРАФІ”

Раїса НЕДАШКІВСЬКА, народна артистка України:

— Пам’ятаю, коли на пробах запитала Івана: “Про що ти будеш знімати “Украдене щастя?” Відповів: “Ти знаєш, про що я буду знімати...” Лише перед початком проб розповів мені про свій задум і розказав одну з найголовніших сцен майбутнього фільму. Пізніше я по пам’яті намагалася поставити його “Украдене щастя” у Вишніці, що на Буковині, з акторами тамтешнього аматорського театру. На Міжнародному фестивалі народної творчості вистава вишнічан отримала Гран-прі, а виконавці головних ролей — головні призи. А тоді, під час проб, надворі мороз дужчав... Лесь Сердюк був такий гарний у чорному на тлі білого снігу, але весь у сумнівах і розпачі, шукаючи поради, розповів: “Мені усі кажуть: чого ти пробуєшся? Всеодно Іван буде зніматися. Але Іван казав мені, що буде зніматися той, хто кращий, у кого буде краща проба...” Я усіх проб не бачила й посьогодні. І взагалі не знала, що було на художній раді кіностудії? Чому закрили картину? Вже під час зйомок останньої у його житті картини “На вістрі меча”, де ми грали брата і сестру, Іван казав: “Шкода, що ми з тобою не зіграли “Украдене щастя”. Але він був у важкому стані, і я ні про що не могла більше його розпитувати. Вже пізніше Валерій Гузик, режисер-документаліст, член художньої ради, розповів мені, яким недобррозумілим було те засідання, і сказав: “Побоялися...” І не знайшлося жодного голосу на підтримку. Не було кому захистити, порадити, поговорити з членами худради і по-людськи, добрим словом зіграти Івана. Ми, зазвичай, не чуємо одне одного. Не бачимо одне одного і сьогодні. А хто ж, як не Іван, мав знімати це кіно? Врешті-решт, не повірили тоді такій особистості — такій глибі, епосі?! Адже Іван — ціла епоха в українському кінематографі. Впевнена, його “Украдене щастя” було б як “Тіні...”, тільки по-Іванівськи. Ох, як шкода, що не було виходу багатовіковому знанню теми. Він упродовж років виношував тему, переживав украдене щастя... Саме ця одвічна тема — проблема людства — була для

Іван Миколайчук у фільмі “Тіні забутих предків”

нього головною впродовж усього життя. І тоді, в той момент розчарування йому, як ніколи, потрібні були друзі й позитивні емоції. Він би виговорився, викричався, і таке б нам повідав про своє “Украдене щастя”, а головне — був би Живий. Під час хвороби, якимось у лікарні Іван сказав мені: “Що вони мені тіло лікують! Мені душу треба лікувати...” Його всі зрадили. І він залишився наодинці зі своїм болем...

ЖИТТЄ ІВАНА МИКОЛАЙЧУКА

Людмила ЛЕМЕШЕВА, кінокритик і кіносценарист, член оргкомітету з відзначення 70-річчя з дня народження І. Миколайчука:

— У кожного народу є свої міфи. Без них немає культури, немає нації. У шасливий і трагічний долі українського актора й режисера Івана Миколайчука було все, щоб стати міфом не тільки національного, а й світового кінематографа, якщо б він жив не в закритому суспільстві.

Дитинство у маленькому гуцульському селі в багатодітній родині, рання любов, рання слава і рання смерть. А ще — унікальної краси обличчя, “останнє обличчя” зникаючого на очах патріархального, напів’язичницького світу, рідкісна чоловіча стать, майже жіноча пластичність — і при всьому цьому напружений внутрішній світ, душа, котра з дитячою серйозністю мучилася вічними питаннями буття.

Але найзагадковіший знак обраності: в Івана були майже містичні стосунки з кінематографом. Одного разу він почув по радію народну грузинську пісню “Суліко”, кинув пасти своїх корів і поїхав у сусіднє місто “вчитися на артиста”. То був таємний поклик долі, оскільки в коротких словах цієї пісні містився сюжет “Тіней забутих предків” — класичної повісті Михайла Коцюбинського і фільму за нею Сергія Параджанова, спадкоємця трьох кавказьких культур. Фатальним чином Іван Миколайчук розділив долю Івана Палійчука, свого першого героя, який зробив його знаменитим на весь світ (а також багато де в чому повторив драму свого другого героя — Тараса Шевченка зі “Сну”, який знімався паралельно з “Тінями”, — навіть помер, як великий поет, на 47-му році життя).

Розділив Іван і долю українського поетичного кіно в цілому, що звершило в середині 60-х років крутий поворот назад — від офіційної ідеології до національних коренів, до народної культурної традиції. Це був справжній

енергетичний вибух, що породив, окрім параджанівського шедевра, декілька блискучих картин Леоніда Осика і Юрія Іллєнка (зокрема “Білого птаха з чорною ознакою” — автобіографічну версію Іванового дитинства на Буковині). Вісім років запаморочливого успіху, загальної любові та визнання, а потім — заборона поетичного кіно партійною постановою, напівзабуття, необхідність зніматися у посередніх стрічках і відчай, уперта воля зберегти вірність собі. Іван почав писати сценарії, зняв як режисер два фільми, подарувавши у “Вавилоні-XX” вітчизняному кіно інтонацію вертепу — старовинного українського театру ляльок, який балансує на грані між трагічною містикою і дешевим балаганом. Він рятувався іронією і самоіронією, здоровим народним гумором, яким був обдарований не менше, ніж релігійним інстинктом. Сміявся, щоб не плакати, лукаво плутаючи бувальщину і небиліції, історію і міфологію. В ньому жила пам’ять роду, генетична пам’ять нації. Іван пристрасно любив свою землю, свою стару хату і матір, жінок, дітей і коней. Але більше всього на світі любив поринати у власні сніги і фантазії, вслухатися в таємницю музики світу і переводити все це на мову кіно. Його безкінечно притягували ці віртуальні ігри з привидами, з тінями на екранному полотні, яких він живив своєю живою кров’ю, власною справжністю. Він мріяв зняти фільм про Художника, про його пристрасть і біль, “про наймучніше з рабств — про духовне рабство, на яке прирікає людину талант”, — як він сам казав.

Іван помер, коли перестав чути музику світу. Душа заболіла й надломилася раніше, ніж захворіло тіло.

Він був естетичним символом українського кіно і головним героєм його драми — за життя. Він став легендою і міфом після смерті.

КРИПАТИЙ

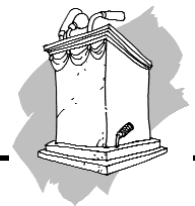
Роман БАЛІАЯН, кінорежисер, член оргкомітету з відзначення 70-річчя з дня народження І. Миколайчука:

— Талановитих немало, але з крильми — одиниці. Іван — це білий птах українського кіно. Вік птахів короткий через заздрість тих, кому не дано літати. Вони клювали і клюють усе, що лежить на землі, а Іванова пожива в небесах...

Підготувала
Марія ВИШНЕВСЬКА,
м. Чернівці

Іван Миколайчук і Лариса Кадочнікова у фільмі “Тіні забутих предків”

ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНИЙ ГРАБУНОК

Зростання тарифів на житлово-комунальні послуги, і в столиці, і в регіонах, причому, хаотично й неконтрольовано, стало ще однією характеристикою нової влади. Втім, “новою” її звемо якимось за інерцією. Скоро їй буде півтора року, достатньо часу, аби побачити, на що спроможна ця влада. Поки що мільйони громадян бачать лише зростання цін і тарифів.

● ЧИТАЧІ СИГНАЛІЗУЮТЬ

Петро АНТОНЕНКО

Житлово-комунальні тарифи — тема, чи не найбільючіша для переважної більшості громадян. Тому таким гострим, нервовим стало засідання уряду за участю глави держави 1 червня, де й розглядалися питання тарифів. Президент Янукович кивав гнівними словами на адресу виконавчої влади за безлад із тарифами: “Торік ми ухвалили низку важливих рішень. Що зроблено після цього? Нічого! Мені набридло вести ці розмови по колу й нічого не робити. Врешті-решт, є голова на плечах у виконавців?”

У свою чергу глава виконавчої влади, прем’єр-міністр Азаров теж не шкодував гнівних слів: “Треба притягти до відповідальності мерів, які допустили незаконні нарахування комунальних тарифів. Треба визнати безвідповідальність Міністерства будівництва і житлово-комунального господарства та регіональних державних адміністрацій”. Далі Азаров дає вказівку губернаторам звільнити керівників водоканалів та енергопостачальних компаній у низці міст країни, знайти відповідальних за зростання тарифів, просить президента оголосити догану деяким з губернаторів.

Буря в склянці води завершилася тим, що того дня президент звільнив із посад віце-прем’єра — міністра регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства Віктора Тихонова, його заступника Юрія Хіврича та голову Севастопольської міської держадміністрації Валерія Саратова. Схоже, на черзі звільнення кількох голів обласних державних адміністрацій, насамперед за звинуваченням у безконтрольному зростанні тарифів. А ще народ заспокоїли обіцянкою створення загальнодержавного органу з ціноутворення в комуналь-

ній сфері, чергової бюрократичної структури. Ще обіцяно повернути тарифи до попередніх розмірів там, де вони були незаконно підвищені. Зокрема подібне пообіцяв киянам голова столичної міськдержадміністрації О. Попов.

Це все слова. Тепер перейдімо до прози життя. До редакції нашої газети звернувся мешканець Святошинського району столиці Петро Павлович Титарів. Чоловік бувалий, свого часу працював головним механіком водоканалу, його двічі обирали депутатом місцевої ради. Так що з комунальним господарством і тарифоутворенням знайомий добре. І ось наш читач обурено розповів, що, попри гнівні тиради на владних пагорбах, балачки про зниження завищених тарифів, йому й іншим мешканцям району та й усього міста підсовують ще вищі тарифи. Конкретно — районна держадміністрація пропонує укласти дві угоди на житлово-комунальне обслуговування із зазначенням нових розцінок. Одну угоду пропонується укласти з Ремонтно-експлуатаційною організацією № 10, так нині зветься колишні ЖЕДи. Тут начебто звичайний перелік робіт із обслуговування будинків, але читач звернув увагу, що сума оплати становить уже не 104, а 114 гривень на місяць. До речі, з багатьох видів послуг оплату чомусь беруть від квадратних метрів житла, хоча логічніше було б від кількості членів сім’ї. Наприклад, прибирання під’їзду і сходових майданчиків і кліток. Невже від того, що у людини більша за площею квартира, у комунальника побільшає підмтання?

Але чому ж все-таки підвищено загальний тариф? Може, додалося послуг? Таке буває: комунальники мовчки додають якусь послугу, яку люди не дуже й просять, і відтак підвищують оплату. Петро Павлович ретельно порахував усі види послуг. На стандартному бланкові їх, як і раніше, 23.

Але здивувало, що аж 8 цих послуг тепер не надаватимуться, принаймні, в угоді проти них стоять нулі. Між тим, послуги потрібні. Наприклад, прибирання снігу, посипання тротуарів піском чи сіллю, перевірка димоходів і вентиляційних каналів щодо пожежної безпеки. Так-от, наш читач висловив цілком резонне припущення: на ці необхідні послуги комунальники напишуть окремі угоди і змушуватимуть мешканців їх підписувати. Звісно, послуги — за додаткову плату. “Це ж справжні побори”, — обурюється співрозмовник. Що тут заперечиш?

Щодо другої угоди, яку запропоновано підписати людям, тут ідеться про тепло-, водо- і газопостачання. Ключові послуги. Дивує лише, що людям пропонують їх укласти не напрямую з відповідними службами, а через трьох посередників. Нашої потрібна така морока і додаткові витрати?

Тему комунальних поборів продовжує в листі до редакції газети наша читачка Олександра К. з Миколаївки Слов’янського району на Донеччині, багатого, як нам кажуть, регіону, який переповнений енергоносіями. Кілька років тому вона купила стару хату, звичайно, електрифіковану. В хаті тій не мешкала, електрику майже не вмикала, але справно платила за ті витрачені кілька кіловат. Про що повідомляла електрикам. Але користувалася пенсіонерка електрикою недовго. Працівники електромереж відрізали хату від енергопостачання. А коли жінка звернулася, щоб відновити його, їй заломили таку ціну: 500 гривень за підключення електрики і ще 800 гривень за встановлення лічильника.

“Кому мені скаржитися, я не знаю, і платити мені нема чим і нема за що. Бо я нічого не порушувала”, — пише жінка в листі. Віримо, що платити такі побори нічим, а головне — за що ж платити? А скаржитися слід хіба що рідній донецькій владі, губернатору А. Близнюку, котрий теж був на отому засіданні уряду. Можна й ще вищому посадовцеві-землякові.

...Днями чую в тролейбусі, як один пенсіонер говорить іншому: “Чув, як Янукович відчитав Азарова на засіданні уряду по тарифах? Каже, треба думати про людей...” І такий уже, бачу, задоволений цей пенсіонер. Аякже, відчитали, поговорили, пообіцяли навести лад...

КОВАЛЕНКО КЛЕПЛЕ...

ловодство і документація представницької і виконавчої влади — все мусило перейти і на мову сусідньої держави (хоча й до цього там української було не густо). Та ж влада зобов’язувалася забезпечити виконання ухваленого антиконституційного, антидержавного рішення.

Кволі протести українських демократичних партій, громадських організацій нічого не дали. Хоча мали на те достатньо юридично-правових, організаційних і фінансових можливостей. Не порівняти з можливостями окремо взятого громадянина. Але Володимир Коваленко не порухувався ні з чим. Бо совість і честь людини, її держави над усе.

Ще 1996 року він подав був позов до Харківської міськради з приводу її антизакононого рішення “Про застосування Конституції України та Закону УРСР “Про мови в Українській РСР”. Воно, в принципі, було предтечею майже аналогічного, 2006 року. Фрунзенський районний суд м. Харкова тоді, у вересні 1999 року, визнав рішення неправомірним і зобов’язав міськраду скасувати його. Воно й зрозуміло: згідно з положеннями ст. 26 та ст. 59 Закону “Про місцеве самоврядування в Україні” це питання до їх компетенції не належить. Те ж саме зазначається і в ст. 29 Статуту територіальної громади міста Харкова. Жодного слова про це і в Європейській хартії місцевого самоврядування. Але віз, як кажуть, і нині там.

Харківські можновладці (та й не тільки вони) посилаються на Європейську хартію регіональних мов або мов меншин. Про ці спекуляції вже говорено-переговорено. Бодай кількома словами нагадаю. Доктор юридичних наук Володимир Василенко, зокрема, уже писав про не аутентичний переклад хартії усупереч елементарним правилами. Тобто здійснений був він не з оригіналу, а via Russia (через Москву). І взагалі хартія стосується мов, що вимирають.

Міська влада допустилася й іншого лукавства, яке так характерне для московського писка, що іменується “руським міром”. Вони не хочуть, бачте, згадувати імперсько-російсько-більшовицьку криваву практику на Українській землі впродовж усіх віків, коли їх нога топтала, фізично вишищувала український народ, його культуру, його мову. І мовчать, що російська є мовою колонізатора, мігранта. Та й за умов, коли 97,2 % харків’ян вільно володіють російською, а українською лише 62,5 % (етнічні, точніше, записані в документах, українці становлять 61 %), правові підстави для захисту російської мови є блюзніством.

Варто згадати ще одну важливу деталь. Головний постулат військової доктрини Москви: об’єктами геополітичних інтересів РФ є території інших держав із російськомовним населенням. Тобто, там де “гаварят по-руськи”, будь-коли, коли забagnetься, може ступити знову “сапог” непроханого “старшого брата”.

Мотивуючи це наведеними фактами і міркуваннями, дотримуючись статей Конституції України і законів, Володимир Коваленко звернувся був до Харківського обласного суду. Потім — у Київ, у Вищий адміністративний суд України. Доводив: у Харкові міською владою чиняться антизакононі дії щодо державної мови, зріє реальна небезпека українській державі, її незалежності. Просив: зупиніть свавілля п’ятої колонії! Скасуйте рішення Харківської міськради “Про російську мову в м. Харкові” як таке, що не відповідає правовим актам вищої юридичної сили!

...І шуку викинули в річку — Київ відправив справу назад, у Харків. Пілати умили руки. Вкотре забувши, що кайдани на них давно вже куються за мурами криваво-червоного Кремля.

Але будьмо оптимістами. Бо й наш Коваленко не меле, а кує. Чи клепле...

● ДО РЕЧІ...

СВОБОДА СЛОВА — ДО ВОРІТ МЕЖИГІР’Я

Петро АНТОНЕНКО

Стільки вже сказано й написано про узурпацію Віктором Януковичем державної резиденції Межигір’я! І про саме оце святе для нашої історії місце. І про ці 137 гектарів райської території. І про непристойну розкіш у бідній країні. У відповідь — ігнорування.

Рік тому, 4 червня 2010-го, коли на прес-конференції журналісти таки дістали Януковича запитаннями про Межигір’я, глава держави заявив: “Збираймося, зараз поїдемо”. Мовляв, там, на місці, все вам продемонструю.

І хоч телекамери прямого ефіру тут же вимкнули, але із заявленим щось треба було робити. А не хотілося. Поважну причину для “непоїздки” було знайдено: в Адміністрації Президента нема автобуса, аби везти журналістську братію.

Минув рік. Журналісти — народ пам’ятливий, неодноразово публічно нагадували про обіцяну екскурсію до президентського маєтку. Тож перша річниця обіцянки, а ще — професійне свято — День журналіста спонукало колег — активістів громадського руху “Стоп цензури” оголосити 6 травня невеликий пікет перед воротами президентської резиденції в Межигір’ї. Мета акції — проста і зрозуміла. По-перше, нагадати главі держави, що він ігнорує публічні звинувачення в корупції, пов’язані з “приватизацією” Межигір’я. По-друге, привернути увагу громадян до даної і невиконаної обіцянки президента — чи не є це віддзеркаленням цілої системи таких “обіцянок-цяцянок”, починаючи з виборчої програми.

Не варто нагадувати, що наша Конституція гарантує право громадян на подібні акції без попередніх дозволів, заявок, реєстрацій. Слід лише повідомити місцевій владі — організатори журналістської акції повідомили про наміри Новопетрівській сільській раді, на території якої знаходиться Межигір’я.

4 червня збори журналістів були заборонені судом. Київським окружним адміністративним. Рішення ухвалила суддя Ганна Панова. За позовом, який подав до суду сільський голова Нових Петрівців Родіон Старенький.

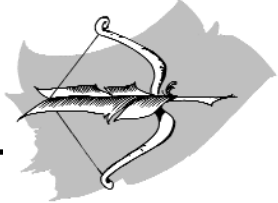
Сільський голова заявив, що подав позов із проханням заборонити збори журналістів, діючи в інтересах односельців. Акція, мовляв, була запланована на одній із вулиць села і заважала б селянам іти на роботу. Насправді ж, селяни десятою дорогою обходять Межигір’я, точніше, їх “обходять”, бо до президентського обійстя їх не допускають і на гарматний постріл. Про що ж мова? А голова не посоромився попросити суд заборонити таку акцію... на весь 2011-й рік, з усіма його робочими і вихідними днями. Натомість запросив журналістів у Нові Петрівці... з лопатами і сапами — впорядковувати територію, адже саме цими інструментами уряд радить посполитим рятуватися від шаленого подорожчання продуктів.

Ще далі пішла суддя Панова. Вона не лише підтримала позов сільського голови, а й знайшла нові аргументи проти. Головний — клопіт про тишу і спокій одного з селян, прізвище якого — Янукович. Спершу суддя констатувала, що “місцем проведення зборів оголошено місце проживання президента України, а не місце його роботи”. І далі в ухвалі суду: “Беручи до уваги конституційні засади захисту права людини на особисте життя, його недоторканість, право на відпочинок у позаробочий час, вказаними зборами відбудеться порушення наявних особистих прав людини”.

Оце турбота про ЛЮДИНУ! Задля неї суддя може “забути”, що понеділковий ранок, на який планувалася акція, — це робочий день і робочий час у країні, то до чого тут турбота про “відпочинок”? А “забути”, що офіційним “місцем проживання” Януковича Віктора Федоровича є місто Київ, Оболонська набережна, будинок № 15 (див. його декларацію про доходи).

Про що ця історія в День журналіста України? Ми ще раз побачили, що таке сфарсований суд. Що політичні лідери, найвищі посадовці справді господарі свого слова: захотів — дав слово, захотів — забрав назад. А ще побачили, яка свита грає нашого короля.

...У понеділок вранці, в День журналіста, близько 60-ти колег все-таки приїхали до резиденції Януковича в Межигір’ї. Як вони дотепно пояснили, щоб перевірити, чи буде виконано рішення суду про заборону акції. Відпочивати президентів вони не заважали, бо о 9 ранку він виїхав із воріт резиденції і помчав на роботу. Біля журналістів не взяв жодної квітки, прес-секретареві довелося покласти їх при дорозі, а торт, на який теж ніхто не кинувся, поставити на ганок комендатури. Ось так, учергове, розминулися преса і влада...

Микола ТАБОРИТ

Тема перетворення за Табачника Міністерства з питань освіти, науки, молоді і спорту України в ідеологічний центр соєтизації й русифікації не нова. Це принижує честь країни й гідність пересічних українців, викликаючи справедливе обурення мовчанням президента як гаранта Української держави. Є на те підстави, чи нема, але громадськість напругу пов'язує з останнім і ті незаконні фінансові оборудки, що час від часу потрясають згадане відомство. Чого варта остання, коли Табачник намагався влаштувати додаткові іспити для учнів 5—7 класів! Вартість оборудки, за словами депутата Верховної Ради України Олеся Донія, становить приблизно 200 мільйонів гривень. Це ті “копійки”, що вкотре замишлялось витягнути з кишень батьків.

Наведений факт є черговою ілюстрацією невичерпних “ініціатив” освітянського “мудреця”. Наступний, — що він так полюбляє, засвідчує чергову масштабну провокацію. “Сьогодні, — упевнений депутат Київради, голова комісії з питань культури і туризму Олександр Бригинець, — дитина, котра живе в Україні і вчиться в українській школі, але не вивчає українську, означає одне: це значить, що її готують до того, що вона житиме не в Українській державі”. Таким чином бюджетні кошти, які формують українські платники податків, ідуть на освіту й виховання дітей чужої держави.

Депутат попередив: київських дітей силоміць під різними приводами заганяють у російськомовні класи. Батьків годуватимуть обіцянками кращих умов навчання, безплатних обідів, безплатних гуртків, басейнів і бозна ще чим. Буде безліч інших приманок. Аби вони клюнули й переходили. Росія — багата держава і на подібні плани в неї стане грошей. Табачникам це достеменно відомо. Бо їм конче потрібні такі — без роду й племені.

Що це не химерні вигадки, свідчать і виступи Ірини Олександрівни Круглової, матері двох учениць з м. Донецька, і вчительки з м. Тореза Людмили Миколаївни Скуратович. Донецька влада “відзначилась”: готують до закриття 26 шкіл! До речі, гості виступали російською мовою. І в

«ТАБАЧНИЄ РАСТЄНІЯ» В КИЄВІ

Фото М. Цимбалюка

Напередодні світова громадськість відзначила День боротьби з тютюнопалінням — “табачними іздєліями”. А українська — наступного дня — День захисту дітей. З ініціативи громадської організації “Не будь байдужим!” на Хрещатику, біля стін Київради, зібралися школярі, вчителі, професори ВНЗ, депутати, журналісти, активісти Координаційної ради з питань захисту української мови при товаристві “Меморіал” ім. В. Стуса. Вони висловили свій протест проти нових “ініціатив” Табачника щодо намірів закриття в Києві українськомовних класів і груп у дитсадках. До них долучилися батьки і вчителі з Донецчини. З цього приводу учасники протестної акції схвалили звернення до голови КМДА Олександра Попова, яке зачитав голова ради Тарас Марусик перед тим, як подати його столичній владі.

жодного із учасників акції це не викликало якогось протесту. Але обидві донеччанки переконані: ніхто не має права глумитись над українською Конституцією, над українськими законами. Наші діти мають право учитись у нормальних школах, вивчати українську як державну, і мати майбутнє у власній незалежній державі. І не хочуть, не мусять користатись з гібридів “табачних росєнінь”, сфальсифікованих десь, а підкинутих нам великими комбінаторами з Міносвіти.

До речі, професор Києво-Могилянської академії Володимир Панченко пер-

шим згадав про “табачніє растєнія”. Кілька років тому в Харкові вийшла книжка “Крестный путь Столыпина”. Автори її — скандально відомий Д. Табачник і В. Воронін. Нічогісенько нового в ній нема, але професор вичитав цікавий факт. Виявляється, убитий 1911 р. київським євреєм Богровим реформатор Російської імперії був за освітою “растєнієводом”. Відповідно і дипломну роботу він захищав на тему “табачніє растєнія України”.

Отож, вважає небезпідставно професор, нині українці мають із ними справу. Їх багато, вони виставлені на конвеєр.

«ТАБАЧНИЄ РАСТЄНІЯ» НА ДОНЕЧЧИНІ

ширилися чутки про ліквідацію закладу. Спочатку про це повідомили шкільну адміністрацію, потім на загальношкільних батьківських зборах — батьків: мовляв, на

утримання школи не вистачає 352 тисячі грн, а економічний ефект від її закриття становитиме 297 тисяч 900 грн. Окрім економічних, вишукували й інші причини: вчителі не пройшли дострокову атестацію тощо. На звернення батьків і вчителів до різних інстанцій відповіді були однозначні, ніби під копірку: ліквідація школи — законна.

Насправді порушена постанова Кабміну № 315 від 19 квітня 2010 року за підписом прем'єр-міністра Азарова “Про оптимізацію шкіл”, у якій сказано, що школи І ст. оптимізуються за наявності дітей менше 10, І—ІІ ст. — якщо менше 40, І—ІІІ ст., якщо дітей менше 100. У приміщенні цієї школи навчається 170 дітей, окрім цього, 60 учнів вечірньої школи, третій поверх здано в оренду Харківському політехнічному інституту, де знаходиться консультаційний пункт і навчається понад 200 студентів. У розрахунках щодо рентабельності навмисно не врахували ні вечірньої школи, ні інституту, отже, результати навмисно спотворено. Школа добротна, простора, світла, з автономним опаленням, із великими спортзалом, різними кабінетами, багатою біблі-

отекою. На ремонт класних кімнат і коридорів міський відділ освіти коштів давно не виділяє, все за рахунок батьків. Проте мер Тореза Віктор Антонов вважає, що за-

Ірина Круглова, голова ініціативної групи батьків школи № 111 із Донецька

мість того, щоб утримувати школу № 27, краще ці гроші спрямувати на утримання апарату управління.

Батьки, громадськість неодноразово брали участь у пікетуваннях, писали звернення, які зазвичай повертаються до місцевої влади. Цього разу зі скаргами звернулися до Генпрокуратури, де їм пообіцяли взяти справу на контроль.

У Законі про місцеве самоврядування, до речі, зазначено, що у компетенції орга-

Один із найостанніших бюрократичних винаходів — обмеження у правах українських дітей. Але справа полягає не лише в бюрократичних винаходах освітянських лжеполковників, як вважає Володимир Панченко.

Так звана “ініціатива” надійшла згори. Згідно з отриманою інформацією — від В. З. Горюнової, начальниці Головного управління з питань освіти і науки КМДА. Але з-під марксової бороди стирчать вуха все того ж таки Дмитра Табачника. І впізнається його диригентський патишок. Недаремно ж бо він є не лише кавалером російських орденів, а й Заслуженим ідеологом русифікаторської політики в Україні.

Брехня з “ініціативою” не перша, як не перше й лукавство крамарів ідеологічним товаром. Дивно, але факт: чомусь освітянська пані-начальниця опікується тільки російською мовою. Було б непогано, якби наше підростаюче покоління змалку могло вільно володіти, наприклад, ще й англійською, німецькою, французькою тощо. Бо, як сказав один мудрий чоловік: скільки людина знає мов, стільки вона проживає життів. А кому б із батьків, скажіть, не хотілося, щоб їхня дитина прожила хай одне, але велике, вільне і змістовне, без специфічних московських шор на очах життя? На нашій, на своїй землі.

Ідеологічних шорників бере нетерплячка. Вони із шкіри вилузуються, вигадуючи примусові “ініціативи”. Навіть згадують все права людини і національних меншин. Але на практиці чомусь займаються не правами людини і не національними меншинами. “Вони ж ніде не кажуть, — говорив В. Панченко, — нумо відкривати польські класи чи будь-які інші. Може, хтось хоче, аби їхні діти навчались мовою ідиш чи арабською тощо. Вищих чиновників від освіти це не цікавить”. Баламутячи світом, вони мають чітку установку: втоптати в багно українську освіту. Хоча плани, що за цим стоять, значно більші. Тому й цікавить їх виключно російська мова і все, що з Москвою пов'язане.

Надія КИР'ЯН

Підтримати акцію столичних протестувальників прийшли батьки і вчителі зі шкіл Донецчини, де місцева влада чинить беззаконня. Наша газета неодноразово писала про те, що в Донецьку закривають школи з українською мовою навчання, зокрема школу № 111. Ірина Круглова, яка очолює ініціативну групу батьків цієї школи, повідомила про нещодавню подію. Зокрема дивні суперечливі висновки Донецької прокуратури: коли до прокурора м. Донецька Олександра Ольмезова звернулися батьки з проханням опротестувати незаконне рішення Донецької міської ради про закриття їхньої школи, 6 травня вони отримали відповідь, що підстав для опротестування нема. А на запит народного депутата Арсенія Яценюка з того ж питання (!) 4 травня з Донецької прокуратури надійшла відповідь, що незаконне рішення Донецької міської ради опротестовано прокуратурою м. Донецька. Дві протилежні думки в одній голові — це вже якась хвороба?

27 травня Ворошиловський районний суд Донецька своєю ухвалою призупинив рішення Донецької міської ради про ліквідацію школи. Однак директор школи Світлана Бабенко ігнорує цю ухвалу, не приймає від батьків заяв до першого класу. Заврайво Петровської ради в місті Донецьку Лариса Фофанова також заявляє, що якщо навіть батьки відстоять школу через суд, вона не допустить, щоб було поновлено набір до перших класів. Отже, поза сумнівом, школу хочуть зробити малокомплектною штучно (нині там 240 учнів).

Подібна історія і в м. Торезі Донецької області. Вчителька географії школи № 27 Людмила Миколаївна Скуратович розповіла, що ще в грудні минулого року по-

нів місцевого самоврядування лише дошкільні заклади. А тут ситуація така: у місті був 51 дитсадок, зараз лише 17. Натомість інших — супермаркети, кафе, ресторани, чи й просто руїни. Дитсадочків бракує, щоб влаштувати дитину, батьки пишуть заяви одразу як дитина народжується: через три роки, може, дійде черга. Де були дитячі садки — був дитячий сміх, радість, надія. Де нинішні “точки” — там неможливо жити, страшно ходити: стрілянина, шури, собаки, загазованість від автівок тощо.

Коли проаналізувати звернення батьків, учителів різних шкіл, які “підлягають закриттю”, можна зробити висновок, що причини цього дуже подібні: боротьба з українською мовою, яка почала відроджуватися, бажання захопити (переважно за безцінь) гарні приміщення в престижних районах. Люди це розуміють і починають щоразу активніше відстоювати свої права: на вибір мови, школи, на працю (адже вчителів ліквідованих шкіл працевлаштовувати ніхто не збирається). До речі, лише широкий розголос про події, втручання журналістів, громадськості, народних депутатів допомагають відновленню справедливості. Перемоги вже є, сподіваємося, їх більшатиме.

Любомир ПИРІГ, академік Національної академії медичних наук України, член-кореспондент Національної академії наук України, доктор медичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки, лауреат Державної премії України, народний депутат Верховної Ради України 1-го скликання, лауреат премії ім. Олекси Гірника

Бажання поділитися спогадами і думками про свою вірність материнській, рідній українській мові впродовж десятиліть життя і праці з'явилося у зв'язку з нинішніми обставинами її загроженості, намаганнями — непомітно або відверто — вилучити її із суспільної й виховної сфер, “винести за дужки” в утвердженні національної ідентичності. Ми є свідками жорстких спроб завадити відновленню історичної справедливості з мотивацією “збереження і врахування реалій, які склалися”. А реалії ці склалися впродовж століть шляхами заборон, насильницької і підступної асиміляції українців, прищеплення їм комплексу меншовартості шляхом мовної колонізації, мадяризації, румунізації і понад усе — русифікації, яка продовжує нам загрожувати не тільки з-поза існуючого вже кордону, а й за підтримки (диктату!) наших владних осіб.

І це на 20-му році Незалежності. Століття поневолення, репресій своє зробили... Дуже гірко відзначити, що слова М. Вінграновського на 54-му конгресі ПЕН (Канада, 1989) актуальні й сьогодні: “...мова — найкращий твір народу, вона така беззахисна і ранима, і сьогодні, наприкінці ХХ століття, її треба рятувати, вона на краю загибелі”.

Пощанування рідної мови, як і почуття патріотизму загалом, залежить від середовища, оточення, в якому людина прийшла на світ, від виховання. Розчленованість українських етнічних земель спричинилася до занепаду почуття єдності, спільноти українців, основною ланкою якої є спільність мови. На жаль, сьогодні далеко не завжди, не для всіх українців, навіть тих, які визнають себе українцями, а не тільки громадянами України, є рівнозначними поняттями “рідна мова” і “материнська мова”. Відчуття “рідної” мови може бути виховане, набуте вихованням, освітою і самоосвітою. У численних українців “материнськість” мови ховається у минулих поколіннях. За нинішніх обставин, доки дозріють паростки належного патріотичного, мовного виховання в дитячих садках, навчальних закладах усіх ступенів і профілів (сподіваємося, що нинішній гніт тимчасовий) доводиться утверджувати в Українській Державі державну мову, яка дедалі більше й ширше ставатиме рідною й материнською.

Наскільки це залежить від кожного з нас, розповідаю.

Прийшов я на світ, зростав у галичанській хліборобській сім'ї середнього достатку одинаком (молодший братик помер у 6-місячному віці). Середній достаток був забезпечений не кількістю землі (за тодішніми нормами — 4 морги, бл. 3 га), а тяжкою працею батьків.

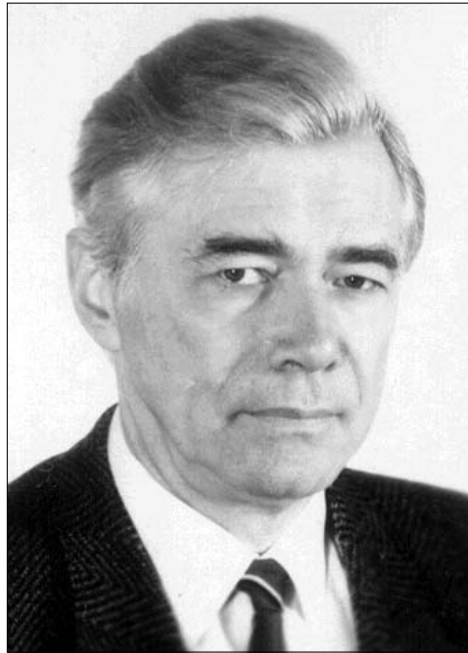
Неповних семи літ я став учнем “Рідної школи”, що у 1937—1939 рр. (під владою Польщі) треба було оплачувати. Можна було навчатися у польській школі безкоштовно.

В атмосфері відвідувань із батьками акцій у товаристві “Просвіта”, масових походів на могилу січових стрільців у Зелені свята (Трійця), відзначень дат битви під Крутами, коляд, щедрівок я вже знав, що я українець, що існує різниця між українцями й другими за кількістю населення в містечку “жидами”, третіми за кількістю поляками з їхніми мовами.

Навчив мене батько читати ще до школи по заголовних буквах статей хліборобської газети “Народна справа”, яку він передплачував. Із тих років я запам'ятав вірш Ізидора Воробкевича: “Мово рідна, слово рідне, // Хто вас забуває, // Той у грудях не серденько // Тільки камінь має”.

У 2-му класі “Рідної школи” започатковано було навчання державної польської мови, після “першого визволення” 1939 р. — російської мови, з “другим визволенням” (німецька окупація, 1941—1944) — німецької мови, а після “третього визволення”

ШЛЯХОМ ЖИТТЯ З РІДНИМ СЛОВОМ

(1944 і далі) — знов російської, а також іноземної — німецької. У дитинстві, у молоді роки і навіть у зрілому віці я у читанні був “усейдним” — читав, що потрапило під руки (війна, повоєнні роки) усіма 4-ма мовами. В дитинстві потрапляли на очі галичанські дитячі журнали “Дзвіночок” (видання відновлено в Рогатині), “Світ дитини”.

Переходити на іншу мову доводилося під час спілкування з німецькими солдатами, яким ми, дітлахи, допомагали за цукерки мити машини. На російську переходили, коли в містечку з'явилося багато звільнених у 1944—1945 рр. з німецького полону, з таборів колишніх червоних солдатів. Їх упродовж декількох місяців “визволителі” використовували на чорних роботах (містечко від бомбардувань дуже потерпіло) поки не відправили як “зрадників” у свої табори.

І ось за таких обставин я отримав перший мовно-виховний урок. Намагаюся з полоненням Рукавіциним (з глибокої Росії родом) розмовляти російською. І тут на східцях нашої хати, зруйнованої двома бомбами, з'являється моя мама і: “Чого ти крутиш язиком? Най вони по-нашому вчать-ся”. Запам'ятав усю мізансцену, запам'ятав мамині слова на все життя.

Закінчивши 1948 року з медаллю середню школу, вступив до Львівського медичного інституту. Загальна атмосфера, починаючи від списків зарахованих на навчання, була російськомовною. Переважна більшість місцевих медиків-педагогів встигла покинути Львів перед небезпеккою “визволення”, вступників галицьких у зв'язку з напруженою суспільно-політичною ситуацією також було мало (були переважно з міських містечок). Та й до кінця навчання (1954 р.) українськомовних професорів-лекторів можна було порахувати на пальцях однієї руки.

В академічних групах студенти спілкувалися переважно російською мовою. Галичани між собою — українською, але в розмові зі “східняками” також переходили на російську. До сьогодні пам'ятаю тільки двох студентів із Тернопільщини (Михайло Ткачик, Богдан Пасемник), які разом зі мною вперто трималися української мови.

На заняттях, на іспитах я відповідав українською. Повинен сказати, що тільки в одному випадку (іспит із фізики) я відчув негативне ставлення з боку екзаменатора. А на іспиті з патологічної фізіології професор після моєї відповіді на перше питання сказав спробувати, як у мене вийде наступна відповідь російською мовою. Що ж, я “спробував”. Після декількох моїх речень — “Хватит. Отлично!” Обійшлося без відповіді на третє питання. Симпатію в погляді я відчув від аспіранта кафедри, майбутнього професора Інституту геронтології в Києві В. Западнюка, який був присутній під час іспиту. Не забув також заохочуючого погляду голови державної екзаменаційної комісії

(1954 р.) проф. С. Верхратського, коли я на питання, викладені в екзаменаційному білеті російською, відповідав українською.

Отже, і в школі (майже всі вчителі — “східняки”), і в інституті ставлення до мене як до українськомовного переважно було толерантним.

Після закінчення інституту з відзнакою я через один семестр покинув навчання в аспірантурі за спеціальністю, яка мені не імпонувала (гігієна; а хотілося в клінічну медицину). Від 1955 до 1958 року працював лікарем в одному із санаторіїв курорту Моршин. Тут часто доводилося переходити на російську мову з пацієнтами з Росії. Адже необхіднішим є контакт, довір'я пацієнта до лікаря, які досягаються взаєморозумінням, в т. ч. і мовним. Коли приходили нові пацієнти, я, розпочинаючи співбесіду, вивчав титульну сторінку історії хвороби. Якщо пацієнт був з України, незалежно від регіону, від його мови, я розмовляв із ним українською.

Від 1958 р. — аспірантура на базі Українського НДІ клінічної медицини ім. М. Д. Стражеска (сьогодні — Інститут кардіології). Розмовляв зі мною українською тільки М. С. Заноздра, який, як старший науковий співробітник, був призначений моїм патроном. Місяць до мене придивлялися і на решті допустили до ведення хворих. Думаю собі, якою мовою вести документацію (історії хвороби, довідки, листки непрацездатності з формулюваннями діагнозів, назвами ліків тощо). Це може бути клопітливо для обліковців-канцеляристів. Запитую у Миколи Степановича. “Якою розмовляєте, такою і пишете”, — була його відповідь.

Розмовляв зі мною українською (тільки зі мною) В. Коротич, із яким я зустрічався в інституті рідко, тому що він працював не в клініці, а в оргметодвідділі. Зблизили нас зацікавлення літературою, знайомство перейшло на взаємовідвідини сім'ями. Збереглися у мене його поетичні збірки з автографами. Якось, пам'ятаю, ми випадково зустрілися біля перехрестя вулиць Леніна (Б. Хмельницького) і Володимирської. Поблизу був газетний кіоск. Коротич підійшов і російською мовою запитав про якусь газету. Я запитав, чому він, український поет, не користується українською мовою, чи буде його син цікавитися українськомовними віршами свого батька? Змовчав... Вдома у нього розмовляли російською. Батько його, я відчував, із задоволенням переходив зі мною на українську.

Кандидатську дисертацію 1961 року я написав українською мовою (докторську у 70-х роках, згідно з постановою ВАК СРСР, змусивши був писати російською). Згідно з правилами, віддрукований текст дисертації певний час “відлежувався” в інститутській бібліотеці, щоб могли ознайомитися співробітники. Потрапила вона й на очі Коротичу. Зустрічаюся випадково в коридорі і він до мене: “Що, хвороба це калаша, що протікає?” (колючо й іронічно). Я вважав, що знаю мову й справді не задумувався над деякими термінами. Переклав з російської “течєніє захворюванія” українською “протікання хвороби” замість “перебіг”. Пам'ятаю, це мене тоді дуже “заїло” і з того часу мовно контролюю себе.

Трапився в інституті зі мною один “смішний мовний випадок”. Тема моєї дисертації була пов'язана з необхідністю зондування шлунка. Якщо хворий не міг ковтнути зонд (блювотний рефлекс), його змазували вазеліном і вводили хворому через носовий прохід. Так трапилося з однією хворою. Ніяк не може ковтнути. “А зараз змажемо вазеліном і введемо через ніс”, — сказав я і вибіг з палати. Повертаюся — в палаті всі регочуть. Хвора перелякалася: “Как он через ніз проїдѣт до моего желудка?...”

Запам'ятав місце першої зустрічі з проф. А. П. Пелешуком, його зацікавлений погляд, коли я прийшов за рекомендацією М. С. Заноздри з приводу отримання посади асистента кафедри терапії Київського

медичного інституту, де я працював (пізніше доцентом) від 1962 до 1973 року.

Наприкінці одного дня, збираючись з кафедри додому, я опинився в одній кімнаті з партгором кафедри А. К. Шеїною. І тут вона несподівано: “До каких пор ви на етом своїм язике будете разгаваривать? Хватит етаво націоналізма! О таких как ви уже шла речь на засіданні партбюро інститута!” Від обурення мені стиснуло горло і я спромігся тільки сказати: “Як ви, парторг кафедри, можете собі дозволяти так говорити?” Наступного дня я розповів про це все Анатолію Петровичу. Після його слів “Ах, яка бандитка!” я запитав, хто піде до директора інституту — він чи я. Погодився він. Знову ж наступного дня питаю, що сказав директор. Сказав обговорити інцидент на кафедрі. Обговорення тільки в присутності партгорга і мене звелось до закликів (до партгорга — російською, до мене — українською мовою) жити в колективі дружно. Незадоволений собою проф. А. П. Пелешук не заперечив, коли я сказав, що піду до директора. Проф. В. Д. Братусь прийняв мене привітно, вислухав мене і після слів — “Що ж, проф. Пелешук не бореться” сказав: “А ви як поводитися так і поведеться”.

Надалі завідувач кафедри в моїй присутності переходив в розмові з людьми на українську мову. Проф. В. Д. Братусь під час наших випадкових зустрічей (засідання, збори і т. п.) згадував цю історію.

Заняття зі студентами я проводив українською мовою. Був тільки один випадок, коли якийсь студент, за віком старший від інших, заявив, щоб я розмовляв російською. Я відмовився і запропонував йому перейти в іншу групу, до іншого викладача, без чого обійшлося. У 60-х роках у Київському медінституті навчалися студентини з НДР, підготовлені з російської мови. Якщо були такі в моїй групі, я на перших заняттях перекладав медичні терміни з української на латинську або на німецьку. Мою пропозицію перейти до групи російськомовного викладача ніхто не сприйняв.

Ставши доцентом (довго не визнавали), я читав лекції українською мовою. На той час, крім мене, лекції українською мовою в Київському медінституті можна було почути ще на кафедрі мікробіології (проф. С. Дяченко).

Вживання української мови вважалося ознакою “українського націоналізму”, що було вкрай небезпечно. Пам'ятаю одного професора земляка-галичанина, який в адміністративному корпусі інституту уникав мене, щоб не почути, що він розмовляє українською. На той час ще було одне визначення подібних мені з боку відповідних органів — “ліцо с обострѣнным національним чувством”.

Приємно, коли через понад 50 років мене, буває, впізнають колишні студенти і згадують мову моїх лекцій і занять.

За 29 років роботи в Київському НДІ урології та нефрології на посаді завідувача відділення терапевтичної нефрології (1973—2002), заступника директора з наукової роботи (1976—1990) я відчував прихильність до себе директора інституту В. С. Карпенка, який заговорив зі мною українською вже в 90-х роках, коли я став депутатом Верховної Ради України 1-го скликання.

Поспівавчав він мені і у зв'язку з “мовним конфліктом” на рівні Шевченківського райкому партії. Річ у тім, що в минулому я тричі відмовлявся від членства в КПРС. 1976 року довелося погодитися. І ось на засіданні бюро райкому мене приймають в дійсні члени і ставлять низку питань. Я відповідаю українською. І тут секретар райкому: “На каком языке спрашивают, на таком отвечать надо!” Я стиснутим від хвилювання і обурення голосом відповідаю: “Я думаю, що члени бюро Шевченківського райкому партії розуміють українську мову”, наголосивши при цьому слова “Шевченківського” і “розуміють”. Усі притихли — “як маком посіяв”. “Вийдіте!” — секретар райкому. Через півхвилини мене привітали зі вступом у їхню партію.

Один раз тільки я перейшов на російську, коли під час клінічного обходу вимогливим тоном до мене звернулася хвора. Я відчув, що не з причини нерозуміння мене. Як лікар я задовольнив бажання хворої людини.

Будучи головним нефрологом Міністерства охорони здоров'я УРСР, потім — України, я провів дводенні семінари у всіх обласних центрах, організував близько 20-ти науково-практичних конференцій. Починаючи з мого першого наукового публічного виступу в Києві 1959 року, аудиторія спочатку насторожувалася і слухала більше як, а не про що я говорю. Поступово звикали і включалися. Лише в Харкові я отримав записку з проханням виступати російською. Я відповів, що спочатку я перекладатиму деякі терміни (нирки — почкі тощо), а поступово аудиторія звикне. Тільки на семінарах у Криму (Сімферополь, Севастополь, Ялта) я запитував, якою мовою виступати, і з першого слова погоджувався на російську. Адже насамперед я був зацікавлений у засвоєнні аудиторією інформації.

В кінці 80-х років довелося мені очолити Комісію перевірки наукової роботи в Чернівецькому медичному інституті. Перед моїм виступом про результати перевірки на зборах викладачів директор інституту звернувся із запитанням до учасників зборів, чи вони не проти, якщо я доповідатиму українською мовою.

Українськомовні, навіть випадкові знайомі викликали й викликають у мене зацікавлення і зародки симпатії до них. Але коли студенти під час складання іспиту з внутрішніх хвороб, знаючи мене, мої переконання, намагалися, щоб задобрити мене, неприродно відповідати українською мовою, а їх заспокоював і просив відповідати мовою, доступнішою для них, російською.

Ось такою була суспільна атмосфера, таке ставлення було до української мови. Випадкові люди, почувши мою мову, приглядалися до мене, деякі питали, чи я не “пісатель”, а може, журналіст. Дивувалися, що я медик. Як медик — науковець, педагог, організатор і, зрештою, як просто лікар, я, зберігаючи гідність, намагався відповідати рівню своєї посади, свого становища, щоб довести, що “етот западнік”, “етот бандеровець” все-таки “чево-то стоить”, хотів довести, що українська мова не є ознакою меншовартості. Про мою “українськомовну впертість” знали численні науковці-нефрологи СРСР, з якими часто доводилося зустрічатися на з'їздах, конференціях, симпозіумах. У мене було враження, що, знаючи це, вони більше мене поважали. Іноді доводилося їм пояснювати, чому в мене таке “дивне” (для російського вуха) прізвище “Пиріг”.

Активно я долучився до висвітлення проблеми української мови в Україні з кінця 80-х років. Перша моя стаття з цього питання з'явилася в журналі “Вітчизна” (1990. — Ч. 3. — С. 133—143), де немало місця присвячено стану української мови у сфері медицини. Після моєї першої статті, яка безпосередньо стосувалася питання мови в медицині (“Лікарю, заговори українською!”), 1993), опубліковано мною понад 20 присвячених цій проблемі. Кожні 4—5 років я на предмет мовності аналізую наукові медичні видання (журнали, збірники матеріалів наукових конференцій). Як відзначено в моїй статті у “Слові Просвіти” (2010), українська мова поступово займає належне їй місце у медицині.

Дивуюся, коли колеги-науковці, просто знайомі вільно розмовляють зі мною українською мовою, а між собою — російською. Декілька разів делікатно, вибачаючись, звертав декому на це увагу. Ніяковіли... Як часто ведучий зборів чи конференцій, засідань з української після запитання чи виступу, чиєсь репліки російською переходить на російську мову. Якщо вважають, що інтелігентна людина повинна вести співбесіду мовою, якою до неї звернулися, чому ця людина не вчить інтелігентності співбесідника, зберігаючи власну гідність, шануючи рідну мову?..

Поділившись цими спогадами, власними думками, хочу показати, яке значення, незалежно від обставин, має особиста позиція, особиста поведінка у відстоюванні власних переконань, власних ідеалів, у даному випадку — у виборюванні права на рідну, материнську українську мову. Виявляється, що “беззахисну і раниму” мову треба рятувати і на початку XXI століття.

Вікторія КРАВЧУК

31 травня, в останній день весни святкував свій 80-річний ювілей засновник Інституту українознавства, доктор філологічних наук, професор, академік АН Вищої школи України, УВАН у США, Української академії політичних наук, Міжнародної Слов'янської АН, Президент Міжнародної Асоціації “Україна і світове українство”, лауреат Міжнародної премії ім. Й. Г. Гердера, поет, справжній патріот і активний громадський діяч Петро Петрович Кононенко.

Привітати ювіляра зі святом до Будинку вчителя прийшло дуже багато людей, серед яких були не тільки кияни, гості з інших міст України, а й запрошені з інших держав. Благословив захід Патріарх Київський і всієї Руси-України Філарет, який привітав Петра Кононенка й нагородив його орденом Святого Рівноапостольного князя Володимира Великого I ступеня. Наступним, кому випала честь привітати Петра Петровича, став В'ячеслав Кириленко, голова Громадського руху “За Україну!”. В'ячеслав Анатолійович наголосив на значущості праць академіка Кононенка для добробуту нашого народу. Олександр Хоменко, один із ведучих заходу, багато розповідав про наукову діяльність Петра Петровича, його внесок у популяризацію українознавства в Україні та за кордоном. Тепло відгукнувшись про пана Кононенка його учні з Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка, філософського факультету, Інституту української мови АН України. Окрім побажань, озвучених гостями, на Петра Кононенка чекали телеграми з усього світу від його друзів і послідовників.

Від імені Президента України привітати ювіляра прийшла Ганна Герман, яку до слова запросив сам Петро Петрович (її виступ не був передбачений програмою). Вона подарувала панові Кононенку квіти і вручила президентську грамоту.

Щирою піснюю про Україну вітала академіка Кононенка Руслана Лощман, лауреатка всеукраїнських і міжнародних піснених конкурсів. До теплих вітань приєдналися не тільки філологи, гуманітарії, а й фізики, математики, медики, молоді науковці. Кожен із присутніх у залі намагався висловити свої слова вдячності дорогому ювілярові.

Усім присутнім надовго запам'ятається запальний виступ Івана Лузана і Сергія Василюка з гурту “Тінь сонця”, які виконали пісні “Там, де Ятрань круто в'ється” і “Вишневий садок”. Глядачі до кінця вис-

ЮВІЛЕЙ ПЕТРА КОНОНЕНКА

тупу намагались підспівувати за хлопцями: “Ми голі і босі, тому недарма відкритєє небо є наша душа. Та душу роздерли на Захід, на Схід, чужинці вже пишуть за нас “Заповіт”. Як виклик всьому українському народу звучали такі рядки пісні: “На прю чи на кіл — вибирати тобі, загинути в бою чи гнити в тюрмі”.

Від імені депутатів Верховної Ради України й від себе особисто привітав Петра Петровича Микола Томенко. Він розповів про те, що академік Кононенко колись заступився за нього, коли Микола Володимирович вступав до аспірантури. Від імені українського парламенту Томенко вручив ювілярові грамоту “За особливі заслуги перед Українським народом”. До вісімдесятирічного ювілею Петра Кононенка нагородили ще й найвищою відзнакою Вченої ради Київського національного університету імені Тараса Шевченка, і золотою медаллю Григорія Сковороди.

Прекрасними віршами віншувала Галина Яблонська, за її словами, “красеня-мужчину Петра Петровича”. Від імені Блоку Юлії Тимошенко благих літ ювілярові побажав депутат Віталій Корж.

Своїм рідкісним голосом зачарувала усіх глядачів Діана Петриненко, яка без підготовки виконала дві чудові пісні “Співають, плачуть солов'ї” і “Мати сіяла сон”.

Серед присутніх у залі було чимало молодих людей, серед яких і учні Українського гуманітарного ліцею, які подякували Петрові Кононенку за ідею створення їхнього навчального закладу. Педагоги

ліцею та інших навчальних закладів Києва, Львова, Сімферополя привітали іменинника, який свого часу посприяв вивченню українознавства в українських освітніх установах.

Коли до слова запросили Дмитра Павличка, то він не тільки привітав Петра Кононенка з ювілеєм, а й висловив багато слушних думок із приводу того, чому так складно бути справжнім українцем, яким уже стільки років поспіль залишається Петро Петрович. Про дружбу з Кононенком розповів Юрій Мушкетик. Його виступ запам'ятався оригінальністю. Мушкетик розповів історію про те, як вони з Кононенком поїхали на риболовлю. Клює риба, а Петро Петрович не помічає, на зауваження Юрія Михайловича каже: “Дочитаю газету, а потім подивлюсь”. “Рибалити він не вмів й досі”, — сказав Мушкетик.

Привітали дорогого іменинника Іван Драч, Віталій Карпенко, Микола Жулинський, україністка з Болгарії пані Людмила і письменниця Раїса Іванченко, відповідальний секретар ВУТ “Просвіта” Микола Нестерчук.

Разом із гостями з Буковини “Многії літа” Петрові Петровичу заспівала уся зала. Але на цьому привітання не скінчилися.

Українське товариство, “харизматична єдність від Австралії до Японії” вітали цього дня прекрасного науковця і справжнього патріота, талановиту людину Петра Кононенка з ювілеєм. Тож нехай Бог дарує йому ще многія літа!

УКРАЇНУ МАЛЮВАТИ — НЕ ПЕРЕМАЛЮВАТИ

Надія КИР'ЯН

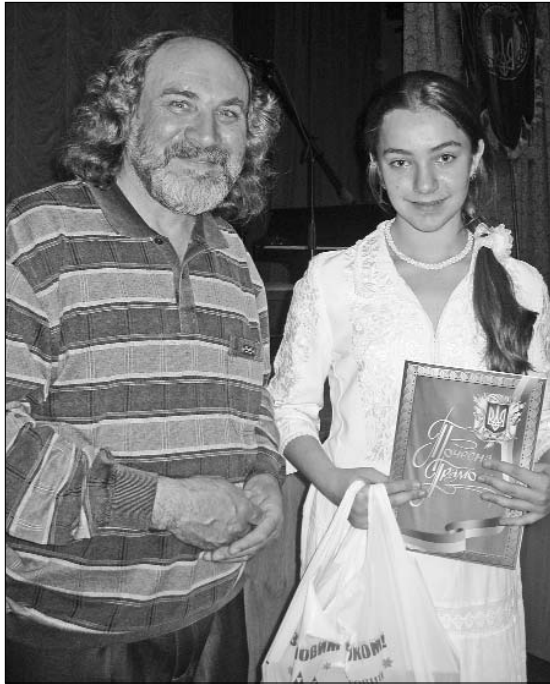
Фото Дмитра ЛОМАЧУКА

1 червня, у Міжнародний день захисту дітей “Просвіта” провела літературно-мистецький вечір, на якому було відзначено переможців традиційного Всеукраїнського конкурсу “Палітра українського слова”, на який надійшло понад 500 дитячих малюнків з усієї України. Привітали дітей відповідальний секретар ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка Микола Нестерчук і заслужений художник України, лауреат Національної премії ім. Тараса Шевченка Валерій Франчук.

“Ви зробили перші кроки в мистецтві, — сказав Валерій Олександрович. — Ваші твори не тільки життєрадісні, барвисті, а й майстерно вирішені композиційно, містять неординарні думки. Україну малювати — не перемалювати, настільки вона багатовимірна. Працюйте, реалізуйте свій талант, не зрадьте собі!”

Відповідно до теми конкурсу значна частина дитячих робіт ілюструє твори українських класиків — Тараса Шевченка, Лесі Українки, народні пісні, літописи тощо, багато малюнків присвячено дивовижній українській природі, народним святкам.

Перші місця у наймолодшій віковій категорії (6—10 років) члени журі присудили вихованцям Переяслав-Хмельницької дитячої художньої школи — Глібові Барабашу, Ганні Грінченко та Антонові Тяску; у середній віковій категорії (11—14 років) студійцям гуртка

Переможців вітає шевченківський лауреат Валерій Франчук

“Сонечко” з Київського БДЮТ “Дивоцвіт” — Ганні Кисленко та Олександрі Товстик; у старшій (15—17 років) студійцям Сумської дитячої художньої школи — Ганні Яременко,

Марії Пантюх, Надії Ковальовій. Гранпрі і спеціальну відзнаку в жанрі народного живопису й витинанки одержала багаторічна учасниця конкурсу Марія Васянович-Кобальчинська, спеціальну відзнаку за аплікацію, виконану в техніці колажу — Олег Баєв з Луганської спеціалізованої школи № 40.

Цього року особливо багато було заохочувальних премій, адже рівень майстерності конкурсantів високий.

Дуже активні юні митці з Харківщини: з ліцею № 107, з ліцею мистецтв № 133 (м. Харків), Левківської ЗОШ I—III ст. Ізюмського району та ін.

Для талановитих художників дали концерт юні артисти — півфіналісти конкурсу “Рось шукає таланти”, проведеного Черкаською телекомпанією “Рось”. Представляла юних співаків і танцюристів заслужена артистка України Тетяна Негрій.

Відповідальний секретар “Просвіти” Микола Нестерчук, завідувач відділу мовно-освітньої та культурно-просвітницької роботи Світлана Феценко та кінорежисер, заслужений працівник культури України Дмитро Ломачук вручили всім художникам та артистам подарунки від “Просвіти” — “Кобзарі”, словники, диски з народними казками, піснями та найкращими роботами конкурсantів “Палітри українського слова”.

“Лише Молитву України можна протиставити Анафемі України. До моєї Молитви треба залучити Молитви всіх творців фільму, а з часом і Молитви всіх глядачів по цілому світу”.

ДОСВІД НЕ ПЕРЕДАЄТЬСЯ. А ЛЮБОВ?

15 червня 2010 року, близько полудня, на мій мобільці висвітвся номер Юрія Ілленка — я його пам'ятаю з часів редагування “роману-хараману” Юрія Герасимовича “Доповідна Апостолові Петру” (2008 р.). Відповіла і почула Людмили голос: “Юра помер...” Потім дружина Ілленка, дивовижна, мембранна Його актриса, Людмила Єфименко скаже мені, що Юрій Герасимович, знаючи про свою тяжку хворобу, виставив у своєму телефоні імена і номери, за якими Людмила мала сповістити про його кончину...

Минув рік. Повсякчас згадую цілі шматки тексту одного із найсильніших творів, які мені довелося читати, іноді — фрази з роману: “Я спалив себе сам своїм максималізмом і... любов'ю до кіна”. Трикужжя вийшло кількома накладами у тернопільському видавництві “Богдан”, а нині поба-

чить світ адаптований самим автором однотономик. Юрій Ілленко встиг це зробити. Він багато чого встиг, хоча, як ніхто, пережив чимало заборон, переслідувань і “несприяння”. Його фільми на десятиріччя були вилучені з кінопрокату. “Криниця для спраглих” — на 22 роки. “Криницю...” зняв 28-річний український геній, цей фільм мав би проламати днище радянського кінематографа і, цілком ймовірно, врятувати традиційну сільську культуру...

М. Буглаков сказав, що чим більше сірості постає проти митця, тим він геніальніший. Уся творчість Ілленка — повстання проти сірості творчої, соціальної, політичної, людської. Він її спалював. Вона його ненавиділа. Вони на це поклали своє життя, він відповідав мимохідь: Ілленко чув Логос Куца Вогню і Логос вів його до нових задумів... До такого осмислення Буття, яке пе-

ревершило його фільми і підвело до здійснення найголовнішого проекту — української України. Сценарій написано. Залишилося його втілити.

Рік без Ілленка? Та ні. Він проявився в ньому особливо рішуче: в кінопоказах, книговидаваннях, успіхові “Свободи”, в діяльності синів Пилипа і Андрія, в терплячому люблячому серці Людмили, якій він сказав на прощання: “Я помагатиму Вам і Звідти...”

Сказав так, бо знав: тут, на землі, він залишає свою Любов. І якщо “досвід не передається”, то любов стає дією, покровом, рушійною силою. Юрій Ілленко нині в торсійному полі Любові. Хочете знати, що це таке? Подивіться його фільми, прочитайте його книги. Поговоріть з ним — його тексти, його кінокадри невмирущі.

Любов ГОЛОТА

ЮРІЙ ІЛЛЕНКО. УРИВОК З РОМАНУ “ДОПОВІДНА АПОСТОЛОВІ ПЕТРУ”

Виходило, що сценарій треба робити в спосіб, коли цілий фільм впакується в кожен окремих елемент фільму, коли окрема сцена, або навіть персонаж, можуть репрезентувати ціле в певних співвідношеннях з іншими сценами, персонажами, пейзажами або репліками. Сценарій треба написати в такий спосіб, щоби втрата в процесі виробництва частини епізодів і сцен не змогла б змінити цілісність задуму. Збереження критичної маси тексту фільму має гарантувати повноту розкриття задуму. Чи таке можливе?

Можливе, коли іншого виходу не існує. Вже тоді я знав це достеменно, бо в мене був унікальний досвід зйомок, принаймні, трьох фільмів, які побували в лабетах радянської цензури...

Зрозуміло, що наративна, оповідна, сюжетна, лінійна конструкція цього не витримає. Сюжет руйнується при вилученні будь-якого завантаженого інформацією фрагменту. Потрібні зовсім нові конструкції, стільникові — ідеально врівноважена інформаційна ятка, що має шість ступенів інформаційних сполучень. Природний монтажний феномен. При тому, що кожен стільник є масштабним відповідником цілого.

Третє — треба раз і назавжди розпрощатися з вульгарно-лінійним побутувим увчленням про час. Повернути час простору у вихорах торсійних полів. У всесвіті нема іншого виду руху, крім фігури вищого пілотажу часу у закрученому в бублик просторі. Гвинт через ліве і праве крило одночасно по спіралі фігури торабублика, — і так до безконечності у двох протилежних напрямках...

Четверте — нарешті запровадити на зйомках великого проекту принципово нову систему режисури, розроблену мною на кафедрі кінорежисури кінофакультету театрального інституту ім. Карпенка-Карого — метарежисуру, яка полягає в режисурі глядацької підсвідомості. Предметом режисури стають не вироблення мізансцен, не психологічні конфігурації ролей, не монтажні збагачення змістів, а власне аранжування глядацького читування дискурсу фільму, управління емоційними рефлексіями глядача і, головне, — перенесення роботи по створенню трактування фільму з рук кінорежисера в підсвідомість (душу) глядача. Не нав'язування глядачеві жодного усталеного трактування. Послання про Мазепу має сформуватися не в текстах фільму, а у сприйнятті глядача, як його рефлексія на арт-атаку.

П'яте — стиль: Великий Стиль Заплідненої Еросом Еклектики. Коктейль наскельного живопису, вертепу, сюрреалізму, постмодернізму в занадтому перенапруженому жесті українського бароко. Лавина фресок, але не з храму, а з вертепу. Нон-стоп серія феєричних перформансів на натурі, знятих під документ. Обвальне тиражування копій, в яких не було відповідника в історії. Блеф із байдужою посмішкою Сфінкса.

Шосте — концепція — Апокриф. Існують чотири канонізованих трактування Мазепи. Чотири Євангелія про Мазепу. Перше — Мазепа-зрадник. Автор: цар Петро Перший,

поет Олександр Пушкін, вся російська історіографія. Друге — європейська традиція — Мазепа-бунтівник, повстанець за свободу Батьківщини. Автор: Вольтер, Байрон, Гюґо, Делакруа, Жеріко. Третє — Мазепа-національна ікона, без жодної плями на лику. Автор: в основному, наукова громада української діаспори. Четверте трактування — романтичний герой, неперевершений коханець. Починається його життя з голого вершника на дикому коні, який скаче від альтанки коханої в безсмертя, проходить через усі будувари Варшави, України, Москви і закінчується неперевершеною навіть Ромео і Джульєттою любовною драмою вісімдесятилітнього гетьмана і його юної п'ятнадцятирічної похресниці Мотрі Кочубеєвої.

Не пристати до жодної концепції. Не дати скувати Мазепу жодним авторським трактуванням. Знімати фільм так, що лише з'явиться на-тяк на якоесь однобічне трактування, робити подвійне сальто назад і починати все з нуля.

Доручити виконання ролі Мазепи трьом діаметрально протилежним за зовнішністю, віком та темпераментом акторам, і то не послі-

довно, не лінійно — молодий — середній — старий, а одноомовно в кожній мізансцені.

Перенести створення образу на означений матеріал — фрески, гравюри, манекени, скульптури, пісні, хореографію, туман (в розумінні сфумато Леонардо да Вінчі). Монтувати всіх цих актантів і виконавців не послідовно, за принципом лінійності життя, а створювати синхронну хореографію часу, коли всі вони постають в одній мізансцені в нічній не детермінованому поєднанні торсійних полів. “Світ ловив мене, але не спіймав” Григорія Савовича Сковороди має перекочувати з його надгробного каменя на гасло для виконавців ролі Мазепи.

Сьоме — скандал. Зламати сім печаток мовчання.

Полтавської битви не було. Цар Петро I не славетний “Мідяний Вершник”, а брудний збоченець, серійний маніяк-вбивця і кривавий кат України.

Світом править Ерос в одній постелі з Танатасом.

Анафема не має ніякої сили, бо в Мазепи не було гріхів проти церкви і накладено анафему світської персоною і найбільшим із грішників у російській історії.

Ріка Мертвих має впадати не в Десну і Дніпро, а у Волгу, Сєну, По, Дунай, Віслу, Темзу і Рейн... бажано і в Гудзон... і в Жєневське озеро... особливо у Шреє і Одер...

Євроскандал — єдине, що залишається в моєму розпорядженні в ситуації мертвого українського кіна...

...Коли почнуть ламатися списи в дискусіях про фільм, про Мазепу, про історію, про Україну — почне вимальовуватися обличчя істини як колективне надсвідоме. Буде створено новий образ історії нації. Новий національний міф — на заміну того, що створила петрівсько-катерининсько-ленінсько-іудейсько-християнсько-геноцидно-брежнєвсько-кучмівська традиція.

Україна почне тяжкий процес самоусвідомлення.

Українська ідея підніме відтату Кучмою голову.

Це — головна мета фільму. Восьме — жанр — молитва.

Я нарешті зрозумів жанр своїх нічних бдінь. Це була нескінченна молитва. Фільм має бути в жанрі молитви. Лише Молитву України можна протиставити Анафемі України. До моєї Молитви треба залучити Молитви всіх творців фільму, а з часом і Молитви всіх глядачів по цілому світу.

Сумарна міць всіх цих Молитов спроможна ангільювати будь-яку Анафему.

Досвід не передається.

Принаймні не передається в такий прямолінійний спосіб, як причинно-наслідковий зв'язок. Кожна індивідуальна національна аперцепція транслюється в колективне підсвідоме нації все життя. В кожне життя без винятку. Сума тих досвідів — то чорнозем нашої культури.

Український чорнозем такий чорний через те, що в тій чорній землі українців, що віками орали цю землю, що боронили цю землю, лежить у тисячі, а може, і в мільйони разів більше, ніж тих, що орють її зараз. Це могутній і надійний інформаційний щит нації — її безкінечне, безоднє інформаційне торсійне поле, її народна пам'ять, її безсмертна культура.

І вже з того інформаційного поля, з того колективного несвідомого, чи то підсвідомого, з тієї колективної пам'яті народу кожен індивід може черпати стільки зможе, наскільки він гармонізує своє ЕґО з трансцендентальними джерелами своїх предків.

Настільки, наскільки він розкріпає власну інтуїцію від раціональних забобонів.

Фільм “Тіні забутих предків” зробили самі тіні забутих предків.

Параджанов був лише ретранслятором, медіатором, виконавцем. Геніальним посередником.

Митець лише посередник, медіатор, транслятор того споконвічного архіву народної культури.

Жоден митець не може стати більшим за той архів. У цьому випадку правий Платон, коли стверджує, що людина не створює нічого нового, вона лише пригадує те, що вже було. Новими бувають лише упаковки старих істин, навіть якщо ті старі істини досі ще не відомі людству.

Але вони вже давно відомі Богу. Я лише видимий знак невидимої Божої благодаті, — написав Владика Софрон Мудрий на прохання журналіста подати йому свою автобіографію.

Я лишень видимий знак, який постійно зникає зі склепіння Кам'яної Могили, непрочитаний самим собою знак, який непогано вмів знімати фільми. Саме українські фільми.

Саме в цей момент, коли я ніби поставив крапку, ніби закінчив думку, варто зробити подвійне сальто назад і почати спочатку, але в іншій альтернативній площині.

Місце пророка вакантне.

Микола ЦИМБАЛЮК

Я Б ПІШОВ У ПАСІЧНИКИ

— А скажіть-но мені дядьку, — допитувався у літнього чоловіка, що привіз на продаж невеличкі дерев'яні будиночки для невтомних трудівниць, — який найкращий вулик мені вибрати для бджіл? Такий, щоб у ньому добре їм велося і меду багато брати.

— Е-е-е, чоловіче добрий... — неквапом почав той. І почав загинати пальці на руках:

— Доки ви не будете знати, скільки ніжок і очей у бджолі; біологію її тіла; як і про що розмовляють між собою; що вони люблять, а що ні; скільки, де і чим харчуються; як виховують дитву; чим хворіють, що тому є причиною і як їх лікувати; вести мете фенологічні спостереження і, найголовніше, не будете жадібним і не сидітиме трутнем на шій у бджіл — от тоді забагатієте не лише медом, а й душею.

Ця простонародна філософія бувалого пасічника якнайкраще свідчить не про таку-то вже й просту справу як бджільництво. Одного бажання мало. Справа ця потребує справді широких знань із зоології, ботаніки, хімії, медицини, столярної справи тощо. Не останнє місце посідає економіка. І питання тут не лише в елементарних розрахунках: вигідно—невигідно.

Оглядаючи виставку, на яку, як правило, з'їжджаються з усієї України пасічники і представники підприємств, що обслуговують галузь, я звернув увагу на ціни. Щоб розпочати власну справу — організувати пасіку — початківцю треба викласти кругленьку суму. Так вулик, залежно від системи (багатокорпусний, даданівський, український і т. д.), коштує від 450 до 600 грн, пакет бджіл (чотири рамки) — 600, плідна матка — 300, рамка (а їх треба на сім'ю 20—40) — 2,50, лист вошини — 7 грн. Тобто, вартість однієї бджолосім'ї з вуликом обійдеться приблизно в 2000 грн. А ще ж треба пасічницький реманент, ліки для бджіл...

Прибутку ж годі сподіватися у перший рік. Той самий бджолопакет має ще за літо вирости у велику сім'ю, здатну забезпечити себе і хазяїна продукцією, безперечно, цінною. За умов щедрого взятку (і не одного) пасічник отримує в середньому 20 кг меду. Ринкова вартість його сьогодні — **1200—1300 грн.** Великий мед любить колеса, тобто треба пасіку підвозити до квітучих медоносів — акації, липи, посівів гречки, буркуну, еспарцету тощо. Це дається взнаки і на собівартості. До того ж наш внутрішній ринок і досі анемічний. Причина — низька купівельна спроможність українців. Та й необізнаність людей у лікувальній і харчовій цінності бджолопродукції відіграє тут не останню роль.

І ЗОЛОТО ТАМ Є

Давно відомо, що люди, котрі хоча б час від часу споживають мед, менше хворіють, мають вищу працездатність, значно витриваліші, не так швидко старіють. Хтось зауважить, що, мовляв, такий самий вплив має і глюкоза, цукор тощо. Але насправді це зовсім не так!

По-перше, глюкоза і цукор — синтетичні речовини. У заможніших країнах, до речі, їх називають “білою смертю”. Якщо глюкоза, потрапивши в організм людини, одразу всмоктується в кров, то цукор ще потребує обробки — розщеплення. Тобто, щоб отримати енергію, організм мусить затратити частку власної енергії. Натомість мед, який є чистим живим продуктом, її не потребує. Треба знати, що, потрапивши до рота, мед одразу всмоктується епітелієм порожнини. Він не потребує перетравлення в шлунку.

Мед містить ферменти. Це той чудодійний еліксир життя, який упродовж багатьох століть шукали алхіміки Середньовіччя. Засвоєння організмом їжі відбувається саме завдяки ферментам. Без них організм просто загинув би навіть за умови найкалорійнішого харчування.

Мало хто знає, що за своїм мінеральним складом людська кров і мед майже однако-

БОЖА ПОСЛАННИЦЯ У ЖИТТІ УКРАЇНЦІВ

Із прадавніх часів людство боготворить її. З нею знали всі нації і народності майже на всіх континентах. Національний фольклор українців рясніє силою прислів'їв, приказок, загадок, легенд і пісень, де в центрі — вона. Її величність супроводжує людину від народження до кінця земного шляху. Не ми, а це маленьке створіння опікується нами, здавалося б, наймогутнішими, найрозумнішими. Бо справжнім господарем цієї землі є саме ця невтомна трудівниця. Хоча б тому, що з'явилася, як стверджують науковці, за 56 мільйонів років до появи нашого первісного предка. Що ж важить вона впродовж віків для нас, і яке місце посіла у нашому житті? Все це я намагався збагнути у Києві, у Феофанії, на щорічній весняній виставці-ярмарку “Бджільництво-2011”.

ві. Крім загальновідомих магнію, кальцію, калію, натрію, заліза і сили інших солей до складу меду входять також рідкісні — срібло, цирконій, галій, золото... Багатий він і на органічні кислоти. У ньому є вітаміни, антибактеріальні й протиплісневі, фітонциди, гормональні, антидіабетичні речовини, які так необхідні людині. Та що казати: навіть саджанці чи гілки, оброблені водно-медовим розчином краще приживаються і ростуть. То що вже говорити про дітей.

Про чудодійні властивості його знав ще Авіценна і широко використовував у ліку-

градусів. За нижчої — перетворюються у салоподібну масу. Меди з гірчиці, рапсу, еспарцету, соняшника, гречки кристалізуються швидко. Колір їх від світло-жовтого, золотавого до темно-коричневого (гречаний). Смак теж різний: м'яко-кисленький (рапсовий), “дере в горлі” (гречаний). Але треба сказати, що монофлорні, тобто зібрані з одного виду рослин меду зустрічаються дуже рідко. Здебільшого це поліфлорні — зібрані з квітів кількох рослин, що цвітуть одночасно. Це надає їм особливого, витонченого смаку. Досвідчені пасічники часто самі вдаються до купажування, тобто змішують кілька сортів. І отримують, як ті винороби, той чи той мед із неповторним букетом. Але будь-який сорт натурального меду має спільний запах і смак воску.

Мед мусить бути вистояний у сотах, запечатаний, зайва волога видалена. Якщо ви купуєте мед рідкий, капніть на ніготь великого пальця. За умови, що надворі не спекота під 40, він не розпливеться, а триматиме краплеподібну форму. Або зачерпнувши, його можна як нитку намотувати навколо ложки — солодка нитка не перериватиметься.

вальній практиці. А про дивовижні властивості меду перешкоджати гниттю знали ще ассірійці, єгиптяни, не кажучи вже про греків чи римлян. Олександр Македонському, оповідають історики, доставляли свіже м'ясо за тисячі кілометрів при 30—40-градусній спеці. Коли кухарі змивали з нього шар меду, воно було свіже-свіжісіньке!

НЕ ВСЕ СОЛОДКЕ — МЕД

На міських ринках, у супермаркетах, та й у селі без проблем можна придбати солодку продукцію. На жаль, далеко не завжди вона якісна. Трапляються грубі підробки. Спритні ділки від бджільництва сумлінням не переймаються. Вони навпередки пропонують мало не вдвічі дешевше. Сьогодні літрова банка першосортного меду (1,5 кг), наприклад, коштуватиме приблизно 100 грн. Ділки ж, згодовуючи бджолосім'ям цукровий сироп, отримують ніби мед. Або відвіують недозрілий, із перевищенням вмістом вологи. І продають за 60—70. За кольором, запахом та іншими показниками він мало чим відрізнятиметься від натурального. Щоб встановити достеменно фальсифікат, потрібен ретельний лабораторний аналіз. Скажіть: а хто його робитиме, купивши одну баночку? Тому кілька порад для тих, хто не хотів би пошитись у дурні.

Якість меду визначають за кількома параметрами: кольором, запахом, смаком, походженням (з квітів якої рослини зібраний), в'язкістю і кристалізацією. Найвище цінуються у нас, особливо на світовому ринку, світлі меди: з акації, шавлії, фацелії тощо. Вони мають ледве вловимий запах, рідку консистенцію, майже не кристалізуються за постійної температури в межах 25

ся. Але найкраще, звісно, мати знайомого пасічника. Як правило, народ цей не тільки закоханий у свою справу, а й чесний, порядний, сумлінний. Отож не треба бути глибоким психологом, щоб це зрозуміти. Як і те, що в сім'ї не без виродка.

І ще одна порада щодо зберігання дорожнього продукту. Мед гігроскопічний. Найкраще його зберігати подалі від світла і в скляній тарі. Щільно закривати, бо він як губка всмоктує навколишні запахи. Не нагрівати вище 45°C, бо за такої температури він втрачає свої лікувальні і смакові властивості. А взагалі треба знати, що справжній мед без доступу повітря може зберігатися, не втрачаючи своїх властивостей упродовж віків.

БДЖОЛИНИЙ ХЛІБ

Коли-небудь ви його їли? О, ви багато втратили. Бо мед для бджол то вуглеводний харч, а білковий — перга. Ось її і називають бджолиним хлібом. Це зібраний з квіток дерев і трав пилок, за особливою бджолоною технологією перероблений, законсервований і залитий медом у чарунках стільників. Починаючи з ранньої весни й до пізньої осені його заготовляють невтомні трудівниці. Нормальна за величиною сім'я потребує до двох пудів

перги на рік. Роль цього продукту надзвичайно важлива. Без нього просто не можна виростити потомство. Харчуючи личинки, бджолі-годувальниці готують для них спеціальну поживну суміш-кашку, змішуючи мед і пергу. За такого харчування через 21 день на світ Божий з'являється нове покоління. Спостерігаючи це, люди й собі навчилися використовувати цілющі властивості перги як ліки від багатьох хвороб.

Побіжно варто згадати й про решту продукції бджільництва. Бо все, що маленькі трудівниці заготовляють, має неабияке апітерapeutичне значення для людини.

На виставці було представлено все, що вони виробляють: крім меду і перги (обніжжя), віск, прополіс, маточне молочко, бджолиний яд. А ще — настоянки на бджолиному підморі (дієві ліки від простати), личинки — трутневий гомогенат, який теж має певні лікувальні властивості, а в східних країнах у ресторанах із нього готують вишукані й надзвичайно дорогі блюда. Щодо прополісу — природних клейких речовин, зібраних із бруньок дерев, — то він у кілька разів перевищує анестезуючий вплив кокаїну чи новокаїну! Але справжнє диво — маточне молочко — біла сметаноподібна маса, на якій вирощується майбутня матка сім'ї. Живлячись ним, вона виростає за 16 днів! Дозрівши і спарувавшись, щодоби відкладає до 3 тисяч яєць і живе не місяць-півтора, як робоча бджола, а до шести років. Із часів Арістотеля і понині так і не з'ясовано тому причини. Однак науковці давно довели ефективність молочка у боротьбі з серцево-судинними захворюваннями, туберкульозом і бруцельозом, артритом тощо. Використовують його й для боротьби зі старінням організму.

БДЖОЛИНА КРАЇНА

Такою є насправді наша Україна. З прадавніх давен, зокрема часів Київської Русі, славився наш край величезною кількістю бджіл і заготовлею меду, воску. В IX—X століттях це було головним експортним продуктом. Та й понині спроможність нашої країни не втрачена, незважаючи на критичне зменшення лісових масивів і дедалі зростаючу кількість орних земель.

Щорічне виробництво меду на вітчизняних пасіках (приватних, колективних та ін.) сягає понад 60 тис. тонн. Навіть Росія, з її безкраїми нектароносними лісовими, степовими, гірськими угіддями залишається далеко позаду. Попереду нас лише Китай, США і Мексика. Але вивозимо на світовий ринок — смішно сказати! — 1—3 тис. тонн. Тоді як Китай — 107. Щодо якості, за твердженням світових експертів, то ні в яке порівняння з нашими медами будь-який іноземний продукт не йде.

Сподіватись українським пасічникам на увагу до себе й галузі нині не доводиться. Кілька років тому Верховна Рада України ухвалила відповідний Закон про бджільництво. Але він як і решта законодавчих актів працює вибірково або взагалі лишається на папері. За кордоном, приміром, за опилання ентомофільних культур (гречки, соняшника, ріпаку і т. д.) пасічник отримує доплату в \$100 на бджолосім'ю. У нас же якийсь фермер чи лісництво ще й із бджоляра здеруть за стоянку.

Але надії на краще галузі, а відтак особисто кожного із нас, все-таки є. Підсумовуючи результати торішнього польового сезону бджоларів України, Президент Спілки пасічників України, директор Інституту бджільництва Л. І. Боднарчук сказав:

— Триває подальше вдосконалення племінних якостей карпатських і українських степових порід бджіл. Торік Україна мала 3,7 мільйона бджолосімей. Вироблено близько 75 тис. тонн солодкої продукції. На жаль, це здебільшого невеликі пасіки по 50—100 сімей. Колишні міжгосподарські об'єднання, що мали по 1—3 тис., з відомих причин зникли. Натомість з'являються нові фірми. За ними, сподіваємось, майбутнє. Але треба дбати і про малі. Бо, зрештою, медову ріку України наповнюють усі невтомні — маленькі і великі — трудівники.

МІЖ МАРСОМ І СОНЦЕМ

Валентина ЄФРЕМОВА,
мистецтвознавець

Під такою романтичною назвою відбулася у виставковій залі офісу Київської організації Спілки журналістів України виставка двох художниць — Галини Бодякової та її доньки Олександри Сидорець.

Галина Бодякова відкриває своє бачення світу дитинства, в якому є мрії, казка, радість, ніжність. Її герої — добродушні звірятка, пташки, рибки, равлики, феї, метелики, всі вони наділені характерними людськими рисами. Так з'явилася серія картин під назвою “Добрий настрій”.

Галина Бодякова народилася на Сумщині в місті Путивль. У родині малювали всі. Саме там, у творчому середовищі, відкрився їй світ прекрасного. А програмні художні знання вона отримала в Брянську, куди переїхали її батьки. Там, 1983 року закінчила художнє училище, отримала фахові знання у галузі промислової графіки.

Галина закінчила Національну академію образотворчого мистецтва та архітектури, має академічну художню підготовку. Художниця володіє майже всіма техніками графіки — офорт, гравюра, літографія, ксилографія, книжна та комп'ютерна графіка; живописом — станковим, левкас, настінним

розписом; ужитковим мистецтвом — розпис по дереву, gobелен, вітраж, макраме. Професійність високого рівня відчувається у творах художниці, особливо в оздобленні книг, про що свідчать ілюстрації видань — “Ранок на фіранці”, “Букварик. Я збираюся до школи”, “Четверта симфонія”, “Верный садовник”... Вона захоплюється творчістю Т. Шевченка, М. Гумільова, сучасною поезією, народними казками, з легкістю створює власний світ, у якому є місце відвертості, ніжності, романтичній замріяності.

Творчі здібності Олександри Сидорець розкрилися задовго до закінчення Республіканської художньої школи ім. Т. Шевченка. Любов до мистецтва, прищеплена батьком та матір'ю, виплекалася у самостійний художній шлях. І вже у 2006—2008 роках у київській галереї “Срібні дзвони” відбулися персональні виставки художниці під романтичними назвами — “Мир несказаний” та

“На небі та на землі”. Потім була успішна презентація в Мінську на Міжнародній виставці Естампу, де Олександра отримала Диплом першого ступеня за серію монотипів. 2009-го — вона учасниця виставки на II Міжнародному фестивалі цифрового мистецтва “Terra Nova” у Мінську.

Після успішного закінчення художньої школи 2010 року, Олександра представляла свої твори в Берліні, Росії.

Художниця шукає свій влас-

ний мистецький стиль. У її творах перемагає розчарування, площина — все це рухається, промовляє, створює романтичний настрій... Творам Олександри Сидорець притаманні сміливі композиційні побудови, прагнення створити свій простір. Вона замріяно повертає нас у світ дитинства, а інколи прокладає свій шлях у просторі й часі... Саме такими є твори О. Сидорець “Між марсом і сонцем”, “Біля сонця”, “Мрії”, “Не кожний, хто дивиться, бачить”.

Уляна ВОЛКОВСЬКА
Фото автора

ЗІ СМАКОМ ЯБЛУКА ТА ПАТРІОТИЗМУ

Мамаєва Слобода — козацький куточок у Києві. Він завжди привертат увагу своїми затишними місцинами. Тож не дивно, що Третій фестиваль української патріотичної пісні “Рутенія” імені Костя Єрофеева відбувся саме тут, посеред ставкової води. Уявіть собі на хвилику! Білосніжні німфеї пестять погляд, пурхають бабки над чудо-озером, скрізь чути жаб'ячі трелі... І навіть те, що свято розпочалося із затримкою на три години (“Остання Барикада”, напевно, забула, що треба привезти апаратуру), не могло зіпсувати піднесеного настрою. Прикро тільки, що фестиваль не міг похизуватися великою кількістю відвідувачів. Проте учасники об'єднали зусилля, зібрали всю необхідну техніку, і фестиваль розпочався...

Але це ще не все. Цьогоріч фест “Рутенія” (до речі, це старовинна назва України) тісно переплісав із фестивалем поезії “Sevama”. Із санскриту слово означає яблуко. (Зазвичай це свято поезії проводиться двічі — навесні, коли цвітуть яблуні, із залу-

ченням маловідомих поетів і музикантів, які проходять суворий конкурс, і восени, коли яблуні вгинаються від плодів, — зі знайомими письменниками, літераторами й співаками). “Усі ми намагаємося внести частку своєї творчості, знайти точки дотику між авторами й читачами, відкривати нові непересічні імена...”, — наголошує одна із засновниць поетичного фестивалю “Sevama” Оксана Яблонська. ...Тож свято патріотичної пісні було рясно всипане яблуневими пелюстками поетичного цвіту (ви не дивіться, що яблуні вже відцвіли), а місцями навіть відчувався смак такого запашного повіддя із яблук (хоч і до осені ще довго)...

Відкрив фестиваль гурт “Рутенія”, одним із засновників якого був Костя Єрофеев. Молоді поети Дмитро Княжич, Юрій Рудницький виставили на кін вірші з перчинкою, а місцями навіть із гіркувато-політичним відтінком...

Надзвичайно вразили мелодії піаніста-імпровізатора Романа Коляди, які завжди якось стише-

но-непомітно проникають у найпотаємніші закутки людського ества...

Відомий актор, співак і, на жаль, мало кому відомий режисер фільму “Цвіт кульбаби” Олександр Ігнатуша передав нерв своєї творчості піснею, присвяченою пам'яті Костя Єрофеева, та зворушив іншими творами. Приємно, що у вирі запальних пісень і філософської лірики не забули пригадати політв'язнів, які відсиджують свої терміни за чесні акції, які мали б спонукати народ до дії. Серед них — Ганна Сімонкова, Сергій Костаків, Олесь Вахній, Олексій Макаров, Степан Бичек, Артем Циганенко, Віктор Давиденко, Ігор Загребельний.

Виступили зі своїми поетичними перлинками Татяна Рівна, Оксана Самара, Юля Смаль та інші. Гурти “Zapaska”, “За вікном”, “Вперше чую”, “Гамлет”, “Телері” додали трохи

Виступає Олександр Ігнатуша

куражу і грайливості. Оксана Яблонська оголосила підсумки поетичного конкурсу, на який надсилали свої твори учасники зі всієї України.

Мені особливо припав до душі виступ народної артистки України Марічки Бурмаки: “Костя Єрофеев для історії України, історії української культури зробив багато. І як написав один із політиків у своєму блозі, що у Кості було все для того, щоб стати легендою України. У нього не було тільки вдячного слухача... Ті пісні, які я заспіваю сьогодні, для тих, кого справді треба згадати, — і В. Чорновола, і І. Пелиха, і К. Єрофеева”.

А в розпал свята — фантастична феєрія від “Оркестру Янки Козир”, гурту “ТаРуга” та інших... Всіх і не згадаєш!

Вражень від таких заходів дуже багато. Дорогою додому так і крутілася-вертілася в голові пісня Марічки Бурмаки “Не бійся жити”. Відверто кажучи, хотілося б, щоб наступного року на фестиваль завітало набагато більше шанувальників патріотичної пісні й слова...

НА «МУЗЕЙНІ ГОСТИНИ» ЗАВІТАЛА ЗАЛІЗНА МУРКА

Євген ЦИМБАЛЮК,
Рівненська обл.

Всеукраїнське свято народної творчості “Музейні гостини”, на якому майстри представляють вироби декоративно-ужиткового мистецтва, — один із найбільших мистецьких заходів міста Рівного. Він проходить щорічно у травні. “Музейні гостини” зібрали багатотисячний гурт відвідувачів. І це не дивно, адже тут можна було і гарно відпочити, й придбати оригінальний витвір мистецтва (з дерева, соломи, лози, глини, шкіри, бісеру тощо), і навчитися власноруч його виготовляти. Організатор таких гостин — Рівненський краєзнавчий музей, на території якого відбувалося свято.

— Географія нинішнього фестивалю постійно розширюється. Наші гості — з усієї України, є навіть представники з Німеччини. Плануємо на 20-річчя “Музейних гостин”, яке відбудеться наступного року, запросити майстрів з інших континентів, — каже директор музею Олександр Булига.

Із-поміж майстрів важко було когось виокремити. І все ж більшість відвідувачів збиралася біля ковальського диво-витвору — залізного kota. Його автор — рівненський коваль Роман Велігурський. Продавати kota Роман не збирався, хоча йому пропонували чималі суми. Але мета автора — щоб більше людей могло подивитися і переконатися, що із заліза можна творити щось оригінальне.

Марія КУЧЕРЕНКО

Ось уже одинадцятий рік поспіль вітав своїх переможців найпрестижніший всеукраїнський конкурс “Коронація слова”, котрий, як справедливо мовиться у тексті запрошення, “створює нову хвилю української літератури — яскраву, різножанрову, захоплюючу, яка є дзеркалом сьогодення і скарбом для майбутніх поколінь”.

...І ось, нарешті, сталося — під урочисті звуки фанфар у виставковому залі АССО International парку імені О. С. Пушкіна, який зібрав близько тисячі письменників, видавців, журналістів, учасники яскравого костюмованого дійства урочисто внесли планшети традиційних номінацій: “Романи”, “Кіносценарії”, “П’єси”, “Пісенна лірика”. Всього за час існування конкурсу нагороджено більш як 200 авторів — і початківців, і вже досить відомих авторів. Торік було відзначено 41 автора, а цього року — 70 (церемонія нагородження тривала близько п’яти годин).

Засновником конкурсу, який підніс український книжковий ринок на якісно новий рівень, є голова правління ЗАТ “Крафт Фудз Україна” з групи компаній Kraft Foods Inc. Юрій Логуш. Розпочавши свій проект ще 1992 року за дуже складних для українських видавництв часів, він доклав титанічних зусиль, аби створити бренд сучасної української літератури. Тоді пан Юрій приїхав зі Сполучених Штатів, сподіваючись стати у вільній Україні свідком розквіту української культури, проте побачив лише жалюгідний стан українського книговидавництва. Видавництва закривалися одне за одним, книжковий ринок заповнила продукція сусідньої держави, книжкові магазини не бажали реалізовувати книжки тих нечисленних видавництв, які ще трималися на плаву — мовляв, українською не читають. Така невтішна ситуація спонукала Юрія Логуша разом із телеканалом “1+1” серйозно зайнятися реанімацією українського книжкового ринку через сміливий патріотичний проект — створення всеукраїнського конкурсу, назва якого говорила сама за себе — “Коронація Слова”. Як справжній бізнесмен, він розумів надто важливе значення реклами у механізмі підтримки вітчизняної — у цьому разі духовної — продукції. Перші премійовані твори мали стати стартом до крутого вітчизняного літературного бренду.

«КОРОНАЦІЯ СЛОВА»—2011 ОГОЛОШУЄ СВОЇХ ПЕРЕМОЖЦІВ

Трьма китами конкурсу “Коронація Слова” є справді об’єктивне, професійне журі, гідне матеріальне винагородження і перспективність творів-переможців. Із самого початку, перших кілька років, твори, подані на конкурс, мали бути обов’язково гостросюжетними. Згодом організатори “Коронації Слова” вирішили — художня література повинна бути різноманітною, орієнтованою на різні інтереси. І ця позиція активізувала Інститут літератури АН України, який, зокрема, у підготовці десяти томної історії української літератури відвів місце популярним комерційним творам, відзначеним “Коронацією Слова” та іншими схожими літературними конкурсами.

Слід зазначити, що до такої визначної у вітчизняному культурному житті події як старт “Коронації Слова” Юрій Логуш разом із Kraft Foods Inc. підтримував цілу низку яскравих проектів: балетний фестиваль Сергія Лифаря, фестиваль “Червона Рута”, оперний фестиваль “Золота корона”, фестиваль народної творчості “Боромля”, фестиваль органної музики ім. Й.-С. Баха та ін. Завдяки йому розпочалося дублювання на телебаченні художніх фільмів українською мовою.

Чим же особлива “Коронація Слова”? Насамперед масштабністю — його учасниками можуть стати автори будь-якої країни світу, аби лише твір було написано українською мовою, — та демократизмом, що пе-

редбачає цілковиту анонімність (усі твори розглядаються під псевдонімами) та доступність до конкурсу всіх охочих. Свої твори на “Коронацію Слова” надсилають люди найрізноманітніших професій та різного віку — і початківці, і автори вже цілої низки виданих книжок. Обов’язкова умова цього року конкурсу чітко й категорично виписана організаторами проекту: “На конкурс повинні подаватися тільки оригінальні твори, які раніше не друкувалися, не фільмувалися, не оприлюднювалися (зокрема через інтернет), та права на які не передані іншим (юридичним або фізичним) особам, і не будуть передаватися до оголошення результатів конкурсу на церемонії нагородження у червні 2011 року”. Щороку склад журі змінюється. Загалом це видавці, кілька письменників, науковці, викладачі вищих навчальних закладів. Робота журі не з легких — цього року було прочитано 6000 (!) рукописів, надісланих з усіх куточків України.

За проектом, твори-переможці пропонуватимуться видавництвам, кіностудіям, театрам, проте автори мають самі домовлятися про умови подальшої роботи з ними.

Конкурс має чималі досягнення. Так, 2008 року кіносценарій Ірен Роздобудько “Гудзик” переміг на XIII Міжнародному телевізійному фестивалі у місті Барі (Чорногорія). Здійснено екранізацію за романом А. Кокотюхи “Темна вода”, Роман Баян зняв кінокартину “Ніч світла” за мо-

тивами кіноповісті Олександра Жовни “Експеримент”. Багато п’єс, відзначених на конкурсі, поставили українські театри.

Преміальний фонд “Коронація Слова”—2011 становив 120 000 грн. Зокрема перша премія номінації “Романи” становила 20 000 грн, “Кіносценарії” — 15 000 грн, “П’єси” — 5 000 грн, “Пісенна лірика про кохання” — 8 000 грн. Цьогоріч було встановлено три спеціальні відзнаки: “За кращий гостросоціальний твір від Фонду “АнтиСНІД”, “За кращий економічний детектив від Міжнародного інституту менеджменту та “За кращий гумористичний твір”.

Цього року було “короновано” роман “Мантра-омана” Вікторії Грановецької (Вінниця), п’єси — “Віктор, або Чорнобильська дитина” Сергія Васильєва (“Велика сцена”; Київ), “Людина у підвищеному стані” Павла Ар’є (“Експериментальна та камерна сцена”; Кельн), “Цирк Івана Сили” Олександра Гавроша (“Для дітей”; Ужгород); кіносценарій “Борода” Дмитра Сухолихитого-Собчука (Київ); лірична пісня “Скляний звіринець” Ірини Цілик. Спеціальні відзнаки отримали Ірен Роздобудько, Олесь Санін за кіносценарій “Садок вишневий...” та Марія Влад за пісню “Вітри”.

Слава “Коронації Слова”, її розмах не всім, звісно, до вподоби. Той факт, що потужний всеукраїнський конкурс передбачає відзначення творів лише українською мовою, викликало нарікання і подразнення в так званих оборонців російської культури в Україні, тож на протидію “Коронації Слова” було поспішно створено конкурс “Активация слова”, очолений російським письменником Віктором Єрофеевим. Ініціатором новоствореного конкурсу став російськомовний журнал “Радуга”.

“Коронація Слова”, безперечно, є могутнім стимулюючим чинником, який дав старт не одному таланту. Нині це важлива ланка між авторами і видавцями. За час проведення конкурсу ситуація в українському книговидавництві суттєво поліпшилася. Зросла кількість нових видавництв, налагодилися мережа реалізації української книгопродукції, збільшилися накладки, хоча, звісно, великими їх ще не назвеш. Юрій Логуш дав переконливий приклад праці на благо національної культури потенційним меценатам з вітчизняним та іноземним капіталом. Хочеться сподіватися, що цей приклад не буде для них непоміченим.

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА»
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

ПЕРЕДПЛАТА НА 2-ге ПІВРІЧЧЯ
Ви — зі “Словом Прогвіти”, бо це — ваша газета!

Вартість передплати
(з доставкою і поштовими витратами):

Поштовий індекс — 30617, сторінка 63 в “Каталозі”

на 1 місяць
на 3 місяці

**4 грн 77 коп.
13 грн 71 коп.**

на півроку **25 грн 77 коп.**

Засновник:
Всеукраїнське
товариство “Прогвіти”
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор
Любов ГОЛОТА
Редколегія
Любов ГОЛОТА (голова),
Ярема ГОЯН,
Павло МОВЧАН,
Олександр ПОНОМАРІВ,
Іван ЮЩУК

Заступники головного редактора
Петро АНТОНЕНКО
279-49-47,
Євген БУКЕТ
279-39-55

Заступник головного редактора
з виробничих питань
Наталія СКРИННИК
278-01-30 (тел./факс)

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК

Відділ прогвітянської роботи
Надія КИР’ЯН

Відділ культури
Микола ЦИМБАЛЮК
279-49-47

Відділ літератури
Марія КУЧЕРЕНКО
270-55-57

Відділ коректури
Тетяна ЩЕРБАК
278-63-69

Комп’ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК,
Олег БЕССЬКИЙ
278-63-69

Кореспонденти
Наталія АНТОНЮК,
Уляна ВОЛКОВСЬКА

Черговий редактор
Людмила ІЛЬЄНКО
Бухгалтерія
279-41-46

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvitya@ukr.net
http://slovoprosvitya.org

Видруковано з готових
фотоформ на комбінаті
“Преса України” у середу.
Зам. № 3301223
Наклад у червні — 25 500

Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.

Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.
Редакція залишає за собою право
редагування та скорочення текстів.
Редакція не завжди поділяє
погляди своїх авторів.
При використанні наших публікацій
посилання на “Слово Прогвіти”
обов’язкове.

Індекс газети
“Слово Прогвіти” — 30617

